

บทความวิจัย

เรื่อง ศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม

โดย

นางสาวพกามาศ สันตินิยม

รหัสนักศึกษา 05570653

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของสาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชื่อเรื่อง บทความวิจัย	ศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม
ผู้เขียน	นางสาวพกามาศ สันตินิยม
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์คมกฤช อยู่เต็งเค็ง
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง ศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเป็นมา พิธีกรรมและเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม และวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม โดยมีวิธีการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความวิจัย บทความจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศเวียดนามมีการเคารพบูชาเจ้าแม่ปรากฏตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเกิดจากแนวความคิดความเชื่อเรื่องผี ธรรมชาติและผู้หญิง อันเป็นความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนาม โดยเฉพาะคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณตามเทือกเขา ป่าเขา กลุ่มคนที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ ถูกพัฒนาตามบริบททางสังคม จากการได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ วัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมจากจีน โดยอิทธิพลที่ผ่านจากการปกครอง อิทธิพลด้านการเผยแพร่ความเชื่อของพุทธศาสนา ลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของศาสนาเจ้าแม่ในเวียดนาม ทั้งกลุ่มวัฒนธรรมพื้นเมืองและอาณาจักรโบราณที่สำคัญในประวัติศาสตร์อย่างอาณาจักรจามปา โดยอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมต่างชาติ ได้ถูกผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนาม โดยเฉพาะในเรื่องความเชื่อของเทพเจ้า เทพธิดาและพิธีกรรมบูชาเช่นไหว้ต่างๆของจีนที่มีบทบาทสำคัญ จนเกิดเป็นรูปแบบการนมัสการบูชาเจ้าแม่ในเวียดนามปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย นอกจากนี้ความเชื่อเหล่านี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความคิดความเชื่อ ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างผี ผู้หญิง ธรรมชาติ ระบบชนชั้นที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบของศาสนาเจ้าแม่และความเชื่อเรื่องเทพเจ้า อันเป็นความคิดที่เชื่อมโยงกับศาสนาเจ้าแม่

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ค
1. บทนำ	1
- ที่มาและความสำคัญ.....	1-4
- วัตถุประสงค์.....	4
- ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5-13
- วิธีการดำเนินงาน.....	13
2. ความเป็นมา พิธีกรรมและเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเจ้าแม่.....	14-33
3. ความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาเจ้าแม่.....	34-46
4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	47-50
บรรณานุกรม	

บทความวิจัยเรื่อง

ศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม

1. ที่มาและความสำคัญ

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายเนื่องด้วยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะภูมิประเทศทอดยาวและติดกับชายฝั่งทะเลจีนใต้ ส่งผลให้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเพื่อนบ้านอันเป็นรอยต่อสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีและอิทธิพลจากการเคยถูกรอบครองเป็นอาณานิคม โดยเฉพาะอิทธิพลจากประเทศจีนและฝรั่งเศส ที่ส่งผลต่อคนเวียดนามทั้งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ระบบการปกครองแบบศักดินา ระบบความคิดความเชื่อ ศาสนาพุทธ ลัทธิขงจื้อและเต๋า ตามลำดับ

ประเทศเวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของการเป็นประเทศอาณานิคมจีน ตั้งแต่ ค.ศ. 111-938 ซึ่งเป็นเวลาอันยาวนาน ทำให้เวียดนามได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนค่อนข้างมาก ประเทศจีนต้องการปลูกฝังรากลัทธิวัฒนธรรมจีนให้แก่สังคมเวียดนาม ด้วยการปกครองแบบจีนอย่างสมบูรณ์แบบ แม้ว่าเวียดนามจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนค่อนข้างมาก แต่เวียดนามก็มีได้ละทิ้งความเป็นรากเหง้าของตนเอง เพียงแต่รับและผสมผสานปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับสังคมเวียดนาม เช่น การเข้ามาของศาสนาพุทธ ลัทธิขงจื้อ และเต๋าจากอิทธิพลจีน ในสังคมเวียดนามก็มีได้ละทิ้งความเชื่อดั้งเดิมของตนนั่นคือ การบูชาบรรพบุรุษที่ฝังลึกอยู่ในรากเหง้าของคนเวียดนาม

ความเชื่อพื้นเมืองหรือความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนามนั้น มีความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพบูชาธรรมชาติ และความเชื่อเกี่ยวกับการเคารพบูชาคนหรือบรรพบุรุษ ผีบรรพบุรุษ อีกหนึ่งความเชื่อของคนเวียดนามในอดีต คือการให้ความสำคัญกับความเชื่อเรื่องการสืบพันธุ์ อวัยวะเพศชาย อวัยวะเพศหญิงและการเสพสังวาส นั้นหมายถึงการให้ความสำคัญกับการก่อกำเนิดและความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรของคนพื้นเมืองเวียดนาม เนื่องจากชาวพื้นเมืองในท้องถิ่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เช่น การทำนาปลูกข้าว ล้วนแล้วแต่ต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการประกอบอาชีพ ทั้งชาวนาและเกษตรกรพื้นเมือง จึงมีความเชื่อ

เรื่องการเคารพ พิธีกรรมการไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือธรรมชาติ ฟ้าและดิน เพื่อการเพาะปลูก ที่อยู่อาศัย และป้องกันภัยร้ายที่เกิดจากธรรมชาติเช่น น้ำท่วม ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล แห้งแล้ง ความเชื่อดังกล่าวนี้ยังคงเป็นรากฐานของความเชื่อของคนเวียดนามที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมในปัจจุบันตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ละกลุ่มชนพื้นเมืองของเวียดนามก็มีความเชื่อที่หลากหลายและแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ การเคารพบูชาบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพิธีกรรมต่างๆก็ย่อมแตกต่างกัน อีกหนึ่งความเชื่อโบราณที่น่าสนใจก็คือ “ประเพณีบูชาเจ้าแม่” ซึ่งประเพณีการเคารพและบูชาเจ้าแม่นี้ มักจะปรากฏให้เห็นในกลุ่มชนพื้นเมือง เพราะมีรากฐานของความเชื่อเช่นเดียวกัน

ประเพณีบูชาเจ้าแม่ เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่โบราณ โดยเริ่มจากการบูชาบรรดาเทพธิดาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ชนพื้นเมืองเวียดนามที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องอาศัยธรรมชาติในการเพาะปลูก พิธีกรรมการขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ด้วยความเชื่อของชาวบ้านที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ จึงมีการนับถือบูชา เกิดพิธีกรรมบูชาธรรมชาติต่างๆ และความเชื่อดังกล่าวก็มีความเกี่ยวข้องกับ การได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนสมัยตกเป็นอาณานิคมที่เข้ามามีบทบาทมากในสังคมเวียดนาม ทั้งความเชื่อของลัทธิขงจื้อ ที่ให้ความสำคัญต่อการนับถือบรรพบุรุษ ทำให้ชาวเวียดนามให้ความสำคัญกับการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ส่วนลัทธิเต๋า ให้ความสำคัญกับเรื่องความสมดุลของธรรมชาติ การใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยลัทธิเต๋า เชื่อว่าการบูชาเทพธิดาต่างๆของคนเวียดนาม เพื่อที่จะให้เจ้าแม่ให้ความคุ้มครองแก่มนุษย์ ซึ่งบรรดาเทพธิดาเหล่านี้ถือเป็นตัวแทนของธรรมชาติ เช่น เจ้าแม่ธรณี เจ้าแม่คงคา เจ้าแม่โพสพ

ต่อมาภายหลังได้มีการเชิดชูบูชาบรรดาวิรสตรีของชาติตามตำนานพื้นบ้านโบราณ เช่น บรรดาเจ้าหญิง พระมเหสีหรือผู้ให้กำเนิดอาชีพของหมู่บ้านเป็นเจ้าแม่ เช่น เจ้าแม่ Lieu Hanh , สองพี่น้องตระกูล Hai Ba Trung โดยถือว่าเป็นทั้งเทพธิดาที่มีอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์และเป็นทั้งบุพการีที่มีใจการดูแลคอยให้ความคุ้มครองคนในชุมชนอย่างใกล้ชิด รวมถึงอิทธิพลของศาสนาพุทธ ศาสนาพื้นเมือง และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ที่หล่อหลอมกลายเป็นวัฒนธรรมการบูชาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม

นอกจากวัฒนธรรมความเลื่อมใสการบูชาเจ้าแม่แล้ว พิธีบูชา พิธีกรรมเข้าทรง การแต่งกาย การทำนองเพลง คนตรีและการเต้นรำ ล้วนสะท้อนเอกลักษณ์วัฒนธรรม ศิลปะพื้นเมืองของชาวเวียดนาม ยังที่ได้รับการพัฒนาและสืบทอดกันมาจากอดีต จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับแพร่หลายในประเทศเวียดนาม

พิธีกรรมการเข้าทรง เป็นพิธีกรรมหนึ่งที่สำคัญในศาสนาเจ้าแม่เป็นกิจกรรมความเชื่อโบราณที่แฝงไว้ด้วยคุณค่าวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณของชาวเวียดนาม โดยผ่านร่างทรงของเทพเจ้าในประวัติศาสตร์ บรรดาบรรพบุรุษที่มีคุณความดีต่อชาติบ้านเมืองที่ได้รับการเคารพบูชา ซึ่งการเข้าทรงถือเป็นศิลปะการแสดงที่สมบูรณ์อย่างหนึ่ง เพราะมีทั้งการเล่นคนตรี การร้องเพลงและฟ้อนรำ ในอดีตพิธีการเข้าทรงจะมีผู้เข้าทรงเป็นผู้หญิง ในเวลาต่อมาก็มีผู้เข้าทรงเป็นผู้ชายเพิ่มขึ้นด้วย แต่ยังคงเอกลักษณ์ลักษณะการเป็นผู้หญิง แต่งองค์ทรงเครื่องเป็นผู้หญิง โดยการแต่งหน้าและแต่งกาย คนทรงเหล่านี้จะต้องฝึกหัดรำรำเช่นเดียวกับผู้หญิงที่เป็นผู้เข้าทรงด้วย ในแต่ละพื้นที่พิธีกรรมบูชาเจ้าแม่ พิธีกรรมการเข้าทรงนั้น ก็จะแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละชุมชนด้วย เทศกาลพื้นเมืองของเวียดนามใน 1 ปี มีประมาณ 8,000 งาน แต่ละเทศกาลก็จะสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของแต่ละชนเผ่า และทุกงานที่จัดขึ้นจะเป็นการสักการบูชาวิบุรุษหรือวีรสตรีที่ต่อต้านศัตรูผู้รุกราน หรือบุคคลที่มีคุณูปการต่อประเทศชาติ และวีรสตรีตามตำนานโบราณ เช่น เทศกาลสักการะเจ้าแม่ TanVienSon ของชนเผ่า Muong ในอำเภอ BaVi นครฮานอย (VOV5,2555), การบูชาเจ้าแม่ Lieu Hanh เป็นต้น

แม้ว่าปัจจุบันความเชื่อเรื่องการบูชาเจ้าแม่นี้จะหลงเหลือน้อยกว่าอดีต ด้วยเหตุผลจากการได้รับอิทธิพลทั้งการตกเป็นเมืองอาณานิคมของต่างชาติ ในช่วงรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของเวียดนาม ได้ทำลายความเชื่อและศาสนาส่วนหนึ่งในช่วงปฏิวัติระบบการปกครอง ห้ามมิให้ทำพิธีกรรมเพราะถือว่าเป็นผิดกฎหมาย รวมถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ปัจจุบันอนุญาตให้กระทำพิธีนี้ได้ ความเชื่อนี้ก็ยังคงฝังลึกอยู่ในใจของคนเวียดนามพื้นเมืองไม่น้อยและกลายเป็นวัฒนธรรมเลื่อมใสที่ได้รับการยกย่องระดับโลก องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโกได้ประกาศรับรองความเลื่อมใสบูชาเจ้าแม่ของชาวเวียดนาม เป็นมรดกวัฒนธรรมนามธรรมของมนุษยชาติ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2560 (VOVWorld,2559) นับเป็นความภาคภูมิใจของคนเวียดนาม

แสดงให้เห็นถึงการยื่นหยัดถึงคุณค่าของพลังชีวิตที่ยั่งยืนของความกลมใสรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏใน
ชีวิตวัฒนธรรมของชาวเวียดนามที่มีมาแต่โบราณ

ซึ่งพิธีกรรมการบูชา การเข้าทรงเจ้าแม่นี้ กลายเป็นสิ่งที่ดึงดูดและได้รับความสนใจทั้งจากชาว
เวียดนามและนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดแสดง “พิธีการเข้าทรง” ให้แก่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้
เพราะได้รับการยอมรับจากรัฐบาลและนักอนุรักษ์ว่า พิธีเข้าทรงมีคุณค่าสูงในทางศิลปวัฒนธรรม คือ มี
ทั้งดนตรีประกอบ ศิลปะการรำ การแต่งกาย ล้วนเป็นสิ่งที่ภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ดั้งเดิม และยังเป็น
การส่งเสริมรายได้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหนึ่งที่สำคัญของเวียดนาม

จากการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับเรื่อง ความเชื่อการบูชาเจ้าแม่ ในประเทศเวียดนามในเบื้องต้น ซึ่ง
เป็นวัฒนธรรม โบราณที่ยังคงสามารถพบได้อยู่ในปัจจุบัน การบูชาเจ้าแม่นี้เป็นวัฒนธรรมแบบ
นามธรรมที่ถูกยอมรับทั้งในประเทศและองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ
หรือยูเนสโก ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในวัฒนธรรมการบูชาเจ้าแม่นี้ เพื่อศึกษาความเป็นมาและพิธีกรรม
ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเจ้าแม่มีลักษณะและมีความสำคัญอย่างไร รวมถึงวิเคราะห์ว่าสิ่งใดที่ทำให้ศาสนา
เจ้าแม่ซึ่งเป็นความเชื่อโบราณยังคงปรากฏอยู่ในสังคมเวียดนามปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเป็นมา พิธีกรรมและเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเจ้าแม่ใน
ประเทศเวียดนาม

2.2 เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาแม่เจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม

3. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 เอกสารและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสือเรื่อง “Đạo Mẫu Việt Nam 1” โดย โง่ ด๊ก ทิ่ง (Ngô Đức Thịnh) เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าและรูปแบบของศาสนาเจ้าแม่ของเวียดนามหรือที่เรียกว่า เด่ว เมี้ยว (Đạo Mẫu) อันเป็นรูปแบบแรกของความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเริ่มจากความต้องการที่จะติดต่อกับสิ่งลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ รวมถึงเรื่องราวของตำนานพื้นบ้านในแต่ละชุมชน ความเชื่อพื้นบ้านเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับเพชฌัญ เทพธิดา เจ้าแม่ ต้นกำเนิดของศาสนาเจ้าแม่ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน บางคนเชื่อว่ามันมีต้นกำเนิดในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตามแนวคิดการให้กำเนิดตามธรรมชาติ แนวคิดของการกำเนิดหรือแม่ แม้ว่าการบูชาเจ้าแม่จะไม่มีสถิติและวิถีปฏิบัติที่แน่นอนขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชน สถานที่แตกต่างกันไป เมื่อเวลาผ่านไปความคิดนี้ได้ถูกขยายไปทั่วพื้นเมือง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ รวมทั้งชนกลุ่มที่อาศัยบริเวณภูเขาและชนบท

มีการปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับการบูชาเจ้าแม่ในหนังสือ เทพธิดาแห่งเวียดนาม กล่าวถึงต้นกำเนิดเทพธิดาทั่วไปของเวียดนามจำนวน 75 องค์ และในหนังสือ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมเวียดนาม มีการกล่าวถึงร่องรอยของการบูชาเทพธิดาหรือเจ้าแม่ที่พบมากกว่า 20 วัดที่มีการบูชาเจ้าแม่ เจ้าแม่ของแต่ละที่ก็จะแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละชุมชน มีทั้งเจ้าแม่ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ บุคคลที่มีคุณูปการต่อชาติบ้านเมืองก็ได้รับการยกย่องให้เป็นเทพธิดา วีรสตรีด้วย เช่น สองพี่น้อง ตระกูลฮายบาจิง (Hai Ba Trung), เตริยว เซียง (Trieu Giang) เป็นต้น การนับถือแม่ผู้ให้กำเนิดบ้านเมืองและให้กำเนิดมนุษย์อย่างเอวเกอ (Âu Cơ) อันเป็นตำนานเล่าขานของการกำเนิดมนุษย์ชาวเวียดนาม

ในพุทธศาสนาที่เวียดนาม Đạo Mẫu กับความเชื่อการบูชาบรรพบุรุษได้ถูกซึมซับอิทธิพลซึ่งกันและกันต่อชาวเวียดนาม เห็นได้จากในส่วนของวัดทางศาสนาพุทธ ปัจจุบันมีศาลไว้สักการะเจ้าแม่อยู่ ที่นิยมมากที่สุดคือ เทพธิดาตำ พู (Tam phu) จะเป็นเทพธิดาสามองค์ ที่แตกต่างกันไปมีรูปแบบดังนี้

- 1.เทพธิดาแห่งสวรรค์ (ท้องฟ้า) สวมเสื้อสีแดงทำหน้าที่ปกป้องและควบคุมพลังของท้องฟ้า
ลมฝน
- 2.เทพธิดาแห่งป่าเขา (ธรรมชาติ) สวมเสื้อสีฟ้า เชื่อว่าทำหน้าที่ดูแลป่า ภูเขา ธรรมชาติให้ความ
อุดมสมบูรณ์แก่สิ่งมีชีวิต
- 3.เทพแห่งชลประทาน (น้ำ) สวมชุดสีขาว เชื่อว่าให้ความอุดมสมบูรณ์ทางน้ำในการปลูกข้าว
และการประมง
- 4.พื้นที่ในศาล ถือเป็นที่ดิน จะใช้สีเหลือง กล่าวถึงการเป็นแหล่งที่มาของสำหรับทุกชีวิต

นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมการเข้าทรงเจ้าแม่ อันเป็นประเพณีที่มีการพัฒนารุ่งเรืองในศตวรรษที่ ๑๕ สมัย
ราชวงศ์เลและพัฒนาต่อมาจนถึงปัจจุบัน อันเป็นการผสมผสานระหว่างศิลปะที่ทรงคุณค่าต่างๆเช่น
ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี การร้องเพลง ฟ้อนรำ ศิลปะป้องกันตัว ที่ถูกพัฒนาไปตามวิถีชีวิต
ของชาวบ้าน โดยมีร่างทรงเรียกว่า แทงค่ง หรือคนทรงถือเป็นสื่อกลางช่วยส่งคำอธิษฐานของมนุษย์สู่
โลกแห่งเทวดาและเทพอื่นๆหลายองค์ ประเพณีบูชาเจ้าแม่นี้มีคุณค่าวัฒนธรรมพื้นบ้านมากมาย การ
บูชาแม่ของคนเวียดนามคือความปรารถนาที่จะได้รับความคุ้มครองและการบันดาลประ โยชน์สุข
พื้นฐานต่างๆให้แก่มนุษย์คือ สุขภาพ เงินทอง โชคลาภ ความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

หนังสือเรื่อง “เวียดนาม สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ” โดย
เขียน วีระวิทย์(2542) เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศเวียดนามในแง่ของสังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง
การเมือง และการต่างประเทศของประเทศเวียดนาม ว่ามีวิวัฒนาการตั้งแต่อดีตเมื่อรวมประเทศได้ 23-
24ปีก่อน รวมถึงภูมิหลังของประเทศเวียดนามที่สำคัญในแต่ละด้าน ล้วนเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญต่อ
การศึกษาในแขนงอื่น

กล่าวถึงข้อสังเกตและข้อสรุปในเรื่องของความเกี่ยวข้องของ มนุษย์กับธรรมชาติ กล่าวถึง ภูมิ
ประเทศของประเทศเวียดนามหรือที่ตั้งในปัจจุบัน ล้วนเป็นมรดกที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้และมีอิทธิพล
ต่อพฤติกรรมความเชื่อ การดำรงชีพของชาวเวียดนาม ส่วนใหญ่ที่เป็นเกษตรกรโดยธรรมชาติกำหนด
นั้น จะมีความเชื่อในเรื่องของการเคารพธรรมชาติและบรรพบุรุษดึกดำบรรพ์เป็นหลัก นอกจากนี้การมี

ภูมิประเทศที่ติดกับพรมแดนของประเทศจีนและประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้ได้รับอิทธิพลจาก วัฒนธรรมอื่นด้วย ทั้งศาสนาและความเชื่อ โดยชาวเวียดนามเชื่อว่าชะตากรรมของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับ ฤกษ์ยาม ฤกษ์ดี เทวดา หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่พึ่งของคนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นๆ แม้ว่าปัจจุบัน ความเชื่อดังกล่าวจะลดน้อยลงด้วยอิทธิพลของวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็ตาม แต่ความเชื่อใน ธรรมชาติยังคงอยู่ในจินตนาการและจิตใจคนไม่น้อยในชุมชนที่ห่างเหินความเจริญในเวียดนาม

หนังสือเรื่อง “ศาสนาและความเชื่อไทดำในลุ่มสองจุไท สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” โดย สุมิตร ปิติพัฒน์ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะชุมชน บ้านเรือน ครอบครัว และพิธีกรรม ต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับระบบความเชื่อและศาสนาของไทดำอย่างลึกซึ้ง และวิเคราะห์ถึงโครงสร้างและ บทบาทความเชื่อและศาสนาที่มีความสัมพันธ์กันกับระบบเศรษฐกิจ การเมือง การจัดระเบียบทางสังคม และนิเวศวิทยาวัฒนธรรม หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเวียดนามเป็นระบอบสังคมนิยม เมื่อปี พ.ศ. 2497 หลังยุคอาณานิคมประเทศฝรั่งเศส โดยรัฐบาลกลางของเวียดนามได้เข้าไปควบคุมนโยบาย ทางการเมืองและสังคมของชนกลุ่มน้อยทั้งหมดในประเทศเวียดนาม ชนกลุ่มไทดำจึงถูกห้ามมิให้ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาทั้งในระดับบ้านและระดับเมือง แต่ยังคงให้กระทำพิธีกรรมเกี่ยวกับ ครอบครัว วัฏจักรชีวิต แต่ให้ปฏิบัติเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยให้ลดขั้นตอนการปฏิบัติและความสำคัญ นอกจากนี้ในระบบการปกครองที่ปกครองโดยผู้นำท้องถิ่นก็ถูกยกเลิกไป และโยกย้ายประชากร เวียดนามเข้ามาอยู่ในพื้นที่ชาวไทดำ แม้ว่าจะถูกควบคุมกิจกรรมทางด้านศาสนาจากรัฐบาล ก็ยังพบการ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาความเชื่ออยู่ภายในครอบครัว โดยเฉพาะการบูชาบรรพบุรุษ ทั้งนี้ความ เชื่อโบราณก็ลดน้อยลงไปตามระบบการเปลี่ยนแปลงของสังคมประเทศเวียดนามและนโยบายการสร้าง ความเป็นรัฐชาติของเวียดนามยุคใหม่

หนังสือเรื่อง “ใช่! ไต และเกลาณะกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม” โดยรองศาสตราจารย์สุมิตร ปิ ติพัฒน์และคณะ (2546) เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวใช่! ไตและเกลาณะ ที่อาศัยอยู่บริเวณทาง ภาคเหนือของประเทศเวียดนาม ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ยังคงรักษาภาษาและวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ของคนไทกลุ่มต่างๆ ไว้ได้ ทั้งวิถีการดำรงชีวิต การปลูกบ้านเรือน การแต่งกาย การประกอบพิธีกรรม ต่างๆ ความเชื่อของชาวใช่! ไต ดังนี้

ชาวไช้มีคติความเชื่อนับถือผีบรรพบุรุษและผีฟ้า โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษชาวไช้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ในรอบปีจะมีพิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษเกือบทุกเดือน ยกเว้นเฉพาะเดือน 4 และเดือน 11 เท่านั้น สำหรับเรื่องการรักษาอาการเจ็บป่วยของชาวไช้ จะมีผู้ที่เกี่ยวกับอาการรักษาเจ็บป่วยอยู่ 2 คน คือ พ่อหมอ และย่าจ๋ม พ่อหมอจะทำหน้าที่ในพิธีตรวจดูอาการเจ็บป่วยว่าเป็นการกระทำของผีตนใด และมีหน้าที่ส่งผีในเวลาที่มีคนตาย ส่วนย่าจ๋มเป็นผู้หญิงมีหน้าที่รักษาอาการเจ็บป่วยโดยการเข้าทรงและเส็ดขวัญ (ทำขวัญ) ย่าจ๋มไม่มีหน้าที่ในการส่งผี นอกจากพิธีกรรมการรักษาอาการเจ็บป่วยแล้ว ในพิธีกรรมการเกิด เมื่อหญิงมีครรภ์ใกล้คลอด ญาติจะต้องไปเชิญย่าจ๋มหรือหมอ เพื่อทำพิธีสู่ขวัญสำหรับลูกแล้วแม่ก่อนถึงกำหนดคลอด เพื่อให้คลอดง่ายและปลอดภัย และเมื่อเด็กทารกเกิดได้ 3 วัน พ่อแม่จะทำหิ้งบูชาแม่ชื่อสำหรับเด็ก หรือที่ชาวไช้เรียกว่า “แม่ปาง” โดยชาวไช้เชื่อว่า แม่ปางเป็นผีที่ทำหน้าที่รักษาเด็กที่เกิดใหม่และชีวิตเด็กเกิดมาจากส่วนหนึ่งของแม่ปาง

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในพิธีการรักษาของย่าจ๋มและพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เป็นพิธีกรรมที่ทำให้เพศหญิงมีบทบาทสำคัญขึ้น อย่างในพิธีกรรมย่าจ๋มที่มีหน้าที่สำคัญสุด และนอกจากจะเป็นผู้นำที่มีฐานะศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมแล้ว ยังมีฐานะแฝงในการเป็นผู้นำของกลุ่มผู้หญิงในชุมชนด้วย เนื่องจากในพิธีกรรมจำเป็นต้องมีกลุ่มผู้ช่วยและบรรดาบริวารผู้หญิงของย่าจ๋มมาเข้าร่วมพิธี และความเชื่อเรื่องแม่ปางในพิธีเกี่ยวกับการเกิด แสดงให้เห็นความสำคัญของเพศหญิง แม่ การให้กำเนิด

ชาวไตมีคติความเชื่อเรื่องการนับถือผีและเชื่อว่าในเมืองฟ้ามีบ้าน 3 บ้าน คือ บ้านด้าดิน บ้านด้าบุญและบ้านด้าดอย คำว่าด้า หมายถึง ผีบรรพบุรุษ ผีที่ชาวไตนับถือและจักพิธีเช่นไหว้ ได้แก่ ผีบรรพบุรุษ ผีเมือง ผีบ้าน ผีน้ำและผีดิน ส่วนความเชื่อเรื่องการรักษาอาการเจ็บป่วย ในอดีต ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างโลกมนุษย์กับผีคือ หมอเถน แต่ปัจจุบันไม่มีหมอเถนแล้ว มีเพียงมดหรือมอเท่านั้น มด หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่รักษาอาการเจ็บป่วย ถ้าเป็นผู้ชายจะเรียกว่า มดลาว ถ้าเป็นผู้หญิงจะเรียกว่า มอ มดไม่มีผู้ช่วยในขณะทำพิธี

เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวไตให้ความสำคัญกับเรื่องการนับถือบรรพบุรุษและการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ ดิน ฟ้า ที่อยู่อาศัย เพื่อปกป้องรักษาครอบครัว ชุมชนและเช่นไหว้เพื่อขอให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพที่ต้องอาศัยธรรมชาติคือ อาชีพเกษตรกรรม

กลุ่มชาติพันธุ์เกาลาน นับถือผีบรรพบุรุษ และผีอื่นๆอีกหลายชนิดที่อยู่ในคติความเชื่อ เช่น หม่างมาน คือ ผีที่ดุร้ายและน่ากลัวที่สุด

หม่างยกได้ คือ ผีฟ้า

หม่างลงวุง คือ ผีน้ำ

หม่างใต้ชั้น คือ ผีดิน

หม่างกาวสริน คือ ผีบรรพบุรุษ

หม่างบ้าน คือ ผีหมู่บ้าน

ผีนา จัดขึ้นเพื่อเซ่นไหว้ให้ต้นข้าวเจริญงอกงามและได้ผลผลิตดี

เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มเกาลานให้ความสำคัญนับถือบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ เช่นเดียวกับพวกกลุ่มไฮ้และไต

แม้ว่าปัจจุบันในแต่ละชุมชนหรือกลุ่ม จะมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ มีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากนโยบายการเปลี่ยนแปลงการปกครองของรัฐบาลเวียดนาม เช่น ประเพณีบางอย่างถูกยกเลิกด้วยเหตุผลเรื่องมลายและไม่สอดคล้องกับลัทธิการปกครองระบอบสังคมนิยมของเวียดนามปัจจุบัน แต่ปัจจุบันประเพณีบางอย่างที่เคยสูญหายไปก็ได้ถูกฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ เพื่อส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าในประเทศเวียดนาม

หนังสือเรื่อง “คนไตและลาจีในภาคเหนือของเวียดนาม” โดยรองศาสตราจารย์สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ(2544) เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม เรื่องแบบแผนการปกครองในอดีต ลักษณะการสร้างบ้านเรือน ลักษณะการแต่งกาย ระบบเศรษฐกิจ ระบบครอบครัวและเครือญาติ ความเชื่อพื้นฐาน และพิธีกรรมสำคัญในชีวิต แม้ว่าทางภาคเหนือของเวียดนามจะเป็นเพียงพื้นที่ส่วนเล็กๆแต่ดินแดนแห่งนี้เป็นรอยต่อที่สำคัญทางวัฒนธรรมระหว่างสองภูมิภาค เนื่องจากการได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมและการปกครองจากจีนที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ภายใต้อิทธิพลที่ว่า ภาษาและ

วัฒนธรรมไทโบราณได้ถือกำเนิดและมีพัฒนาการขึ้นก่อนในดินแดนประเทศจีน และจึงค่อยแพร่ลงมาทางใต้สู่เอเชียอาคเนย์ ดินแดนทางภาคเหนือของเวียดนามย่อมมีความหมายยิ่งในแง่ของการเป็นสนามศึกษาชาติพันธุ์วิทยา

คนไตมีความเชื่อพื้นฐานเรื่องผีบรรพบุรุษ โดยจะมีการตั้งหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษไว้ในบ้าน แต่ละชุมชนก็แตกต่างกันไประหว่างกลุ่มไตต่างๆ ในการนับถือผีบรรพบุรุษ ในการไหว้ผีบรรพบุรุษนั้น จะต้องเรียงลำดับตามผีที่มีอาวุโสกว่าเช่น การไหว้ผีปู่ทวดก่อนผีปู่-ย่าและผีพ่อ-แม่ ในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพ การขอให้ผีบรรพบุรุษคุ้มครองข้าวให้มีผลผลิตมาก และเพื่อให้คุ้มครองสมาชิกครอบครัวให้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ อยู่เย็นเป็นสุข

นอกจากนี้คนไตยังมีความเชื่อเรื่องผีแม่หมอ แม่หมอเป็นผีประเภทหนึ่งในระบบความเชื่อเรื่องผีของกลุ่มไต มีความสำคัญในฐานะเป็นผีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เรื่องการเกิดและการตาย โดยแม่หมอเป็นผู้ดูแลชีวิตของเด็กทารกที่เกิดใหม่ ในพิธีทำขวัญเด็ก และในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายเชื่อกันว่า ขวัญของผู้ตายจะต้องเดินทางไปยังเรือนของแม่หมอเพื่อพบกับบรรพบุรุษของตน เรือนของแม่หมอจึงเป็นสถานที่สุดท้ายบนโลกก่อนที่วิญญาณจะเดินทางขึ้นเมืองฟ้า

ในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวไต จำเป็นต้องมีผู้ประกอบพิธีกรรมโดยเป็นคนกลางในการติดต่อกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ผู้ประกอบพิธีกรรมที่สำคัญคือ หมอเถนหรือแม่เถน คำว่า เถน หมายถึง การเข้าทรง การที่ผีบนฟ้าจะมาเข้าทรงกับคนที่เป็นมแม่เถนซึ่งต้องเป็นผู้หญิงเท่านั้น เรียกพิธีนี้ว่า เฮ็ดเถน ซึ่งแม่เถนจะทำพิธีเฮ็ดเถนนี้ได้อย่างเดียวเท่านั้น ไม่สามารถทำพิธีอื่นได้ โดยทั่วไปการไหว้ผีฟ้าโดยทำพิธีเฮ็ดเถนจะกระทำเฉพาะกลุ่มบุคคลผู้มีฐานะหรือกลุ่มญาติพี่น้องกับแม่เถน ไม่ได้ทำเป็นประจำทุกปี การเป็นมแม่เถนเกิดจากการถูกเลือกให้ทำพิธีซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนในสายตระกูลนับมาทางปู่-ย่า ไม่เคยมีการสืบทอดจากสายของตา-ยาย และส่วนใหญ่ผู้ที่ถูกเลือกเป็นมแม่เถนมักเป็มลูกสาวคนโตหรือคนสุดท้อง

สังคมของชาวลาจิให้ความสำคัญกับผู้ชายมาก ผู้ชายเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในเรือน ทั้งอำนาจในการใช้ชีวิตประจำวันและอำนาจในการติดต่อกับผี ซึ่งหัวหน้าครัวเรือนสามารถทำพิธีติดต่อกับผีได้

โดยตรงหากผ่านขั้นตอนการเป็นชายโดยสมบูรณ์ตามประเพณีของชาวลาจิ ผู้ชายทุกคนสามารถประกอบพิธีกรรมได้ จึงไม่ปรากฏว่ามีบุคคลที่มีสถานภาพพิเศษในการประกอบพิธีกรรม เช่น หมอผี ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มคนไทและกลุ่มชนเผ่าอื่นๆ ในพิธีกรรมการแต่งงานชาวลาจิจึงให้ความสำคัญกับเพศชายมากกว่า โดยผู้หญิงจะต้องย้ายเข้ามาอาศัยอยู่บ้านของฝ่ายชาย ลูกสาวจะไม่ได้รับมรดกจากพ่อแม่ของตน โดยปกติจะยกมรดกให้กับลูกชายทุกคนอย่างเท่าเทียมกันและยกบ้านให้กับลูกชายที่รับหน้าที่อุปการะพ่อแม่ ในกรณีที่สามีภรรยาทะเลาะกัน ลูกชายจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย หากไม่มีมีลูกชายก็จะเป็นพ่อแม่ของฝ่ายชายเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

จากข้อสังเกตดังกล่าวทำให้เข้าใจว่า สังคมของชาวลาจินั้นแตกต่างกับกลุ่มคนไทและอื่นๆ ซึ่งก็อาจอนุมานจากภูมิศาสตร์ได้ว่า การมีพรมแดนอันเป็นรอยต่อของจีนและเวียดนาม ส่งผลให้การรับวัฒนธรรมจีนเข้มข้นมากกว่าชนกลุ่มอื่น เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณของวัฒนธรรมไทและจีนโบราณ อันมีรากเหง้าดั้งเดิมร่วมกัน

หนังสือเรื่อง “การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อ พิธีกรรมและบทบาทที่มีต่อสังคม” โดยวิรัช วิรัชนิภาวรรณ และ นิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ เสนอข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าทรงและร่างทรง : ความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทที่มีต่อสังคม อันเป็นส่วนหนึ่งของคติความเชื่อเรื่องผีสงเวทาคาที่ปรากฏในสังคมตั้งแต่โบราณ โดยกล่าวว่าทุกศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพุทธศาสนาจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อของประชาชนในสังคมและความเชื่อนั้นมีอยู่ในเรื่องไสยศาสตร์ ผีสงเวทาคาและการเข้าทรง ซึ่งศาสนา คือระบบความเชื่อ การปฏิบัติ และการกราบไหว้บูชาที่สมาชิกของคนในสังคมยอมรับร่วมกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ โดยศาสนาจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะว่า มนุษย์มีความเชื่อว่า ธรรมชาติสามารถควบคุมวิถีชีวิตของมนุษย์ได้ พิธีกรรมการเข้าทรงยังสอดคล้องกับความเชื่อระดับชาวบ้านเสมอมา ล้วนเป็นความเชื่อที่ผสมผสานจากศาสนา การนับถือผีและวัฒนธรรมในสังคมด้วย

บทความเรื่อง “เทพสตรีจีนในสังคมไทย” จากหนังสือรวบรวมบทความเรื่อง พลังผู้หญิง แม่เมียบ และเทพสตรี. โดยสุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์ ได้เสนอเนื้อหาเรื่อง เทพสตรีจีนอันเป็นส่วนหนึ่งของระบบความคิดและคติความเชื่อของชาวจีนที่อยู่ในสังคมจีนมาช้านาน เมื่อชาวจีนได้อพยพไปยัง

ดินแดนต่างๆ ก็ได้้นำประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อที่ตนได้นับถือไปแพร่กระจายและส่งทอดให้กับผู้คนที่อยู่ในดินแดนนั้น เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่องเจ้าแม่มาจู่ในสังคมไทย โดยชาวจีนมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้า อำนาจเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยกัน 3 ระดับ คือ

1. ความเชื่อเรื่องอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ เช่น สัตว์ ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายมีจิตวิญญาณสถิตย์อยู่ จึงเกิดจินตนาการของการมีเทพเจ้าในธรรมชาติ เช่น สุริยเทพ จันทรเทพ ฯลฯ

2. ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณและชีวิตหลังความตายของมนุษย์ ซึ่งก็มีพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แฝงอยู่ในสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งมนุษย์ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาตินั้น กล่าวคือเมื่อมนุษย์ได้สิ้นลมหายใจ จิตวิญญาณยังคงเวียนว่ายอยู่และรอการไปเกิดในภพภูมิใหม่ โดยชาวจีนได้ยึดถือความเชื่อนี้มาแต่โบราณกาลเห็นได้จากแนวความคิดการบูชาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมานับพันปี นอกจากนี้ บุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมือง เมื่อสิ้นชีพไปแล้วก็จะได้รับการสรรเสริญบูชาให้เป็นเทพเจ้าเช่นกัน

3. ความเชื่อในเรื่องของหลักธรรมคำสอนของศาสนาอันเป็นสากล อดีตชาวจีนเลื่อมใสในศาสนาพุทธนิกายมหายาน นับถือพระโพธิสัตว์หลายองค์ เช่น พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ นอกจากนี้ชาวจีนก็ยังนับถือเทพในลัทธิเต๋าด้วย เทพเงินส่วนใหญ่ก็เกิดจากลัทธิเต๋า เพราะลัทธิเต๋าให้ความสำคัญกับเรื่องของธรรมชาติซึ่งตรงกับคติความเชื่อเรื่องอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่แฝงอยู่ในสรรพสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ

ความเชื่อเหล่านี้เป็นการนำรวมเอาความเชื่อทั้งศาสนาพุทธ ลัทธิเต๋าและขงจื้อเข้าไว้ด้วยกัน เปรียบเสมือนต้นธารแห่งความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีน

เนื่องด้วยประเทศเวียดนามเองเป็นประเทศหนึ่งในอุษาคเนย์ที่ได้รับวัฒนธรรมจีนมาอย่างยาวนานตั้งแต่ประวัติศาสตร์ ทั้งจากการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน การครอบครองอาณานิคม ทำให้เวียดนามยังคงเต็มไปด้วยวัฒนธรรมจีนและอิทธิพลระบบความคิดความเชื่อของจีนแผ่นดินใหญ่

บทความเรื่อง “ศาสนาเจ้าแม่ในเวียดนาม” จากหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ โดย คมกฤษ อ๋อย เต็กเค่ง เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ ศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม กล่าวว่า ภายในวิหารพระนุรพาจารย์ใน เวียดนาม นอกจากจะประกอบด้วยรูปแกะสลักของนุรพาจารย์แล้ว ยังปรากฏแท่นที่ประดิษฐาน “เจ้าแม่” ซึ่งเจ้าแม่เหล่านี้ในเวียดนามเรียกว่า “เต๋า เมี้ยว ตรงกับภาษาจีนว่า “เต๋าหมู่” หรือ เจ้าแม่เต๋า คือการ เชื่อมการนับถือเจ้าแม่ให้เข้ากับศาสนาเต๋าของจีน แท่นบูชานี้ประกอบด้วยเทพองค์ที่สำคัญสามองค์ แต่ละองค์จะทรงแต่ชุดสีที่แตกต่างกัน ได้แก่ เจ้าแม่แห่งสวรรค์หรือฟ้า จะสวมชุดแดง เจ้าแม่แห่งแผ่นดิน สวมชุดเหลือง เจ้าแม่แห่งน้ำ สวมชุดขาว บางครั้งก็เพิ่มเจ้าแม่แห่งป่าเขา เจ้าแม่เหล่านี้คือมารดาการให้ กำเนิดของมนุษย์และสรรพสิ่ง บางครั้งศาสนาเจ้าแม่นี้ถูกเรียกว่า “ศาสนาแห่งสี่อาณาบริเวณ” นั้น หมายถึงคือ ท้องฟ้า แผ่นดิน ผืนน้ำ และป่าเขา

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงพิธีกรรมเข้าทรงเจ้าแม่ อันเป็นพิธีกรรมที่สำคัญในศาสนาเจ้าแม่ โดยคน ทรงจะสวมชุดสีต่างๆ แล้วร่ายรำร่วมประกอบดนตรีดั้งเดิม เมื่อเสร็จพิธีร่างทรงก็ให้พรและทำนายทาย ทัก ซึ่งคนทรงเหล่านี้แต่เดิมเป็น “หญิง” แต่ต่อมาก็มีคนทรงชายเพิ่มเป็นคนทรงได้ เพียงแต่ต้องละทิ้ง ความเป็นชาย ด้วยการแต่งหน้าทาปากแต่งองค์ทรงเครื่องเช่นเดียวกับผู้หญิงรวมการฝึกร่ายรำ เช่นเดียวกับคนทรงผู้หญิงด้วย ปัจจุบันพิธีกรรมเข้าทรงกลายเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาและได้รับความสนใจ ทั้งจากชาวเวียดนามเองและนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยมีการจัดแสดงการเข้าทรงในวาระโอกาสต่างๆ ให้ สามารถเข้าชมได้ เพราะรัฐบาลและนักอนุรักษ์เห็นว่า พิธีเข้าทรงนี้มีคุณค่าสูงในทางศิลปวัฒนธรรม

4. วิธีการศึกษา

- 4.1 ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความที่เกี่ยวข้องและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์
- 4.2 แปลข้อมูลจากภาษาต่างประเทศและวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3 สรุปข้อมูลและแก้ไขให้สมบูรณ์
- 4.4 นำเสนอรูปแบบงานวิจัย

2.ความเป็นมา พิธีกรรมและเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเจ้าแม่

2.1.ความเป็นมาของศาสนาเจ้าแม่

2.1.1.ความเป็นมาของศาสนาเจ้าแม่สมัยดึกดำบรรพ์ก่อนประวัติศาสตร์

ความเชื่อเรื่องการบูชาเจ้าแม่นี้มีมาตั้งแต่อดีตสมัยดึกดำบรรพ์ ในอดีตชาวเวียดนามมีความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการเคารพบูชาบรรพบุรุษ ผีบรรพบุรุษและการเคารพธรรมชาติ เนื่องจากสมัยก่อนมนุษย์มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติมาก โดยเฉพาะคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณทางเหนือของเวียดนาม บริเวณภูเขา เมื่อเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า พายุ จึงทำให้มนุษย์เกิดความกลัว กลัวธรรมชาติเพราะไม่สามารถหาสาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์อันน่ากลัวเหล่านี้ได้ และเชื่อว่าธรรมชาติคือ เทพเจ้าที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์เหล่านั้น โดยเริ่มจากการบูชาเทพธิดาอันเป็นตัวแทนของธรรมชาติ เนื่องจากสมัยก่อน ในป่ามีสัตว์ร้ายและในทะเลมีคลื่นลมรุนแรง ทำให้สมัยนั้นคนโบราณเกิดความหวาดกลัว จึงเกิดระบบความคิดความเชื่อที่ต้องบูชาเคารพธรรมชาติ เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์น่ากลัวแก่ตนเองและในชุมชน

ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้น ผู้คนจะอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นเผ่าและมีชนชั้นปกครองกันเอง เชื่อกันว่าสมัยนั้น บ้านเมืองยุคแรก เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยราชวงศ์หุ่ง แห่งอาณาจักรวันลาง (Van Lang) ซึ่งเรื่องราวของราชวงศ์หุ่งนี้ ปรากฏอยู่ในตำนานเรื่องกำเนิดราชวงศ์หุ่งของเวียดนามตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ตามตำนานเล่าว่า

เจ้าลี้กอลองกวน ได้แต่งงานกับอวโก มีลูกชายด้วยกัน 100 คน อยู่มาวันหนึ่งเจ้าลี้กอลองกวนได้พูดกับอวโกว่า ฉันเป็นมังกร ส่วนเธอเป็นนางฟ้า เราไม่อาจอยู่ด้วยกันได้ต่อไป เจ้าลี้กอลองกวน 50 คนไปกับตน โดยลงไปยังที่ราบและริมฝั่งทะเล ส่วนลูกชายที่เหลือก็ตามมารดาไปบนภูเขา ซึ่งลูกชายคนหนึ่งของเจ้าลี้กอลองกวนได้ตั้งราชวงศ์หุ่งขึ้นมาปกครองอาณาจักรที่ตั้งขึ้นและเรียกว่า วันลาง โดยมีกษัตริย์ปกครองต่อเนื่องมา 18 พระองค์ กษัตริย์หุ่งคนสุดท้าย มีพระธิดางดงาม จึงทำให้ชายหนุ่มหวังปองตัวนาง 2 คน คือ เทพแห่งขุนเขาเซินดินห์ (Sen Tinh) และ เทพแห่งสายน้ำถิวดินห์ (Thuy Tinh) โดยได้บอกว่าผู้นำของขัวญแต่งงานมาให้ถึงก่อนจะยกพระธิดาให้ ปรากฏว่าเทพเซินดินห์มาถึง

ก่อนจึงได้แต่งงานและพากันไปอยู่ที่ภูเขา ส่วนฝ่ายเทพแห่งสายน้ำวิดิन्हเกิดความแค้น จึงใช้น้ำต่อสู้กับเซินดินห์ แต่เซินดินห์ก็เอาชนะได้ เชื่อกันว่าตำนานเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของมนุษย์กับน้ำท่วมในทุกปีซึ่งเกิดขึ้นในเวลาเดียวกันกับ ช่วงมรสุมหน้าร้อนของเวียดนาม (อาณัติ อนันตภาค, 2558)

ซึ่งระบบความคิดความเชื่อเหล่านี้ที่ปรากฏอยู่ในลัทธิความเชื่ออื่นๆตามมาและตำนาน โบราณเหล่านี้ได้ถูกสืบทอดจากอดีตผ่านการเล่าขานเป็นตำนานมากกว่าเป็นลายลักษณ์อักษร แสดงให้เห็นว่า วิถีชีวิตของคนเวียดนามผูกติดอยู่กับธรรมชาติมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อาศัยใกล้ชิดกับธรรมชาติอย่างคนพื้นเมือง ก็จะมีลักษณะความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ ซึ่งในภายหลังที่จีนเข้ามามีอำนาจก็ได้เริ่มมีการบันทึกเรื่องราวในอดีตไว้ด้วยอักษรจีนมากขึ้น

2.1.1.1. ศาสนาความเชื่อของคนพื้นเมือง

ประเทศเวียดนามเป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย ซึ่งในปัจจุบันมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ราว 54 กลุ่ม กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้กระจายตัวอาศัยอยู่ในภูมิภาคต่างๆของประเทศ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่

ในสมัยดึกดำบรรพ์คนพื้นเมืองในแต่ละพื้นที่ให้ความสำคัญกับการเคารพนับถือบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติอันเป็นพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมอยู่ก่อนแล้ว ในช่วงแรกของการนับถือมีเพียงแค่การนมัสการแม่ป่าและแม่น้ำเท่านั้น ยังไม่มีการนมัสการเทพธิดาแห่งสวรรค์เช่นในปัจจุบัน ซึ่งต่อมาความเชื่อเรื่องแม่ป่าแม่น้ำนี้ได้แพร่หลายไปทั่วพื้นเมือง ทำให้การบูชาแม่ป่า แม่น้ำเหล่านี้ และกลายเป็นรูปแบบหนึ่งของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติของมุมมองของความเชื่อคนป่าคนเขานอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่เกิดจนตาย พิธีกรรมเหล่านี้เป็นการตอบสนองความปรารถนาที่จะมีชีวิตที่มีความสุข ปลอดภัยในครอบครัว ชุมชน รวมไปถึงการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักของคนเวียดนาม จากหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ในเวียดนามที่

ปรากฏบางกลุ่ม คือ ลักษณะความเชื่อแบบวิญญานนิยมของชนพื้นเมืองเช่น ชาวอี ชาวไทดำ ชาวไช้ เป็นต้น

ชาวอีคือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ เวียดนาม เป็นที่ราบระหว่างหุบเขาในเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน ชาวอีมีลักษณะความเชื่อแบบวิญญานนิยม ที่มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและเรื่องขวัญ มีการพยายามติดต่อกับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยผ่านคนกลางหรือตัวแทน เพื่ออ้างอิงถึงอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นให้เกิดประโยชน์ต่อความอุดมสมบูรณ์ของทั้งตนเอง ครอบครัว และชุมชน (เทียมจิตร พ่วงสมจิตรและคณะ : 2551) พิธีกรรมส่วนใหญ่ของชาวอีจะมี หมอ หรือ มด เป็นผู้นำในการประกอบพิธี หมอหรือเรียกว่า “เป้ามัว” มีหน้าที่ทำนายหาสาเหตุการเจ็บป่วยและพิธีส่งขวัญผี ส่วนหน้าที่การรักษาเป็นหน้าที่ของมด หรือที่เรียกว่า “ช่าอี” ซึ่งเป็นผู้หญิงเท่านั้น โดยการเข้าทรงไปตามขวัญกลับคืนสู่ร่างผู้ป่วย แต่ในปัจจุบัน มีผู้ทำหน้าที่เป็นช่าอีเหลืออยู่น้อยจึงปรับเปลี่ยนหน้าที่ให้ เป้ามัว รักษาอาการเจ็บป่วยแทน

นอกจากนี้ลักษณะการสร้างเรือนของชาวอีโดยแบ่งสัดส่วนเป็น 3 ห้อง ซึ่งห้องกลางของเรือนจะเป็นที่ตั้งหิ้งผีบรรพบุรุษ เรียกว่า ห้องผีบรรพบุรุษ โดยใช้ห้องนี้เป็นห้องรับแขก หิ้งผีบรรพบุรุษนี้จะต้องตั้งอยู่ที่สูงและห้ามมีสิ่งใดมาอยู่เหนือหิ้งผี

แสดงให้เห็นว่าชาวอีให้ความสำคัญกับผีบรรพบุรุษและภายในชุมชนเองก็มีการเคารพนับถือผีเห็นได้จากการมีพิธีเข้าทรงเพื่อติดต่อกับผีในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นบทบาทของสตรีเป็นสำคัญในการเป็นบุคคลที่สามารถติดต่อกับอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ได้เช่น มด ทำหน้าที่รักษาอาการเจ็บป่วยจากการเข้าทรงและในอดีตผู้ที่เป็นมดต้องเป็นสตรีเท่านั้น แตกต่างกับ เป้ามัว ที่มีหน้าที่เพียงแค่มทำนายสาเหตุและพิธีส่งขวัญผีเท่านั้น

ส่วนความเชื่อทางศาสนาของชาวไทดำ ก็มีความเชื่อเรื่องขวัญ ผี แถน (เทวดาหรือผีฟ้า)และสิ่งเหนือธรรมชาติอื่นๆ ซึ่งเป็นความเชื่อทางศาสนาโบราณของกลุ่มไททั้งหลายก่อนที่จะได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ความเชื่อเรื่องขวัญและผียังคงปะปนอยู่กับความ

เชื่อทางศาสนาอื่นที่คนไทบางกลุ่มในประเทศลาว ไทย พม่า อินเดีย ฯลฯ ที่รับเข้ามาปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน (สุมิตร ปิติพัฒน์ ,2545)

ชาวไทคำมีความเชื่อเรื่องผีค่อนข้างกว้าง รวมไปถึงทั้งขวัญของผีที่ตายแล้วพลังอำนาจลึกลับที่อยู่ในธรรมชาติก็คือผี เช่น ผีป่า ผีน้ำ ผีดิน เชื่อว่าโลกมนุษย์อยู่ภายใต้อำนาจของผีต่างๆ ผีมีทั้งประเภทให้คุณและโทษ มนุษย์จึงต้องเกรงกลัวผีทั้งหลายที่อาจทำให้เกิดเหตุการณ์หวาดกลัวได้ ชาวไทคำเชื่อว่าผีที่สำคัญ ดังนี้

ผีเมือง เป็นผีของอดีตเจ้าเมืองหรือผู้ปกครองรักษาเมืองให้ร่มเย็นและอุดมสมบูรณ์ อาจสถิตอยู่ตามธรรมชาติ เนินเขาหรือต้นไม้ใหญ่ โดยจะมีหลักแสดงอาณาเขตหรือบางแห่งก็มีการสร้างศาลให้สถิตอยู่ถือเป็นบริเวณเขตหวงห้าม มีการประกอบพิธีเสนเมืองหรือเลี้ยงผี โดยในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการส่งควายเพื่อนเช่นตั้งเวย จำนวนของความนั้นมากน้อยตามขนาดของเมือง และจะต้องมีผู้แทนเข้าร่วมในพิธีนี้ด้วย

ผีบ้าน คือผีหัวหน้ากลุ่มที่มาบุกเบิกที่ดินสร้างชุมชน หมู่บ้านครั้งแรก และมักมีต้นไม้ใหญ่อยู่ในบริเวณหอผีบ้านด้วย เรียกว่า “ดงเสื่อ” โดยมีการทำพิธีเลี้ยงทุกปีเพื่อความคุ้มครองคนในหมู่บ้าน และถ้าหากมีเหตุอาเภทภัยใดจะมีพิธีเลี้ยงอีกเป็นกรณีพิเศษ

ผีบรรพบุรุษ เป็นผีประจำตระกูลของไทคำ เรียกว่า ผีด้า โดยอยู่ในศาลเล็กๆ ปลูกไว้นอกบ้าน เพศชายจะมีหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและเซ่นไหว้ผีด้าในโอกาสต่างๆ ผู้มีฐานะดีอาจจะทำพิธีเซ่นไหว้หลายครั้ง หากผู้ที่ละเลยการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ เชื่อกันว่าผีบรรพบุรุษจะทำให้สมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วย ดังนั้นการเซ่นไหว้สังเวยผีบรรพบุรุษเชื่อว่าทำให้ครอบครัวมีความสุขและเจริญ

ผีป่า ผีวงและผีอื่นๆ เชื่อว่าสถิตอยู่ตามต้นไม้ ป่า เขา แม่น้ำ หรือวัตถุต่างๆ หากผู้ใดทำให้ผิตนนั้นไม่พอใจก็จะทำให้ผู้นั้นเจ็บไข้ได้ป่วย หากเกิดเหตุอาการเจ็บป่วยกะทันหันหันไทคำมักจะเชื่อว่าเป็นการกระทำของผีร้าย จึงต้องอาศัยพ่อมดหรือแม่มดในการทำนายว่าผิชนิดใดเป็นสาเหตุที่ทำให้เจ็บป่วย จากนั้นก็เซ่นไหว้ขอมาไล่โทษให้ผู้ป่วย โดยการเซ่นไหว้ด้วย หมู ไก่ เป็ด โดยเชิญมดมารักษา มดผู้หญิงเรียกว่า “แม่มด” มดผู้ชายเรียกว่า “พ่อมด” หรือ “มดลาว” ในอดีตชาวไทคำ จะมี

“นางมดเมือง” เป็นผู้ที่ทำหน้าที่จับในพิธีเสนเมือง แต่ในปัจจุบัน ไม่มีนางมดเมืองแล้ว มดไม่ทำหน้าที่ส่งผีในพิธีศพ หน้าที่ส่งผีจะเป็นของ เขยกก หรือเขยใหญ่ ของแต่ละครอบครัว (สุมิตร ปิติพัฒน์ ,2545)

แสดงให้เห็นว่าศาสนาและความเชื่อของชาวไทดำยังคงผูกพันกับเรื่องความเชื่อเรื่องอำนาจผีของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติและการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นสำคัญ เชื่อว่าผีเป็นผู้ควบคุมความเป็นไปของตนเองครอบครัวและชุมชน การเซ่นไหว้และพิธีต่างๆเป็นการตอบแทนและขอขมาผีในการกระทำผิดต่อผีนั่นๆ

ส่วนชาวไข่ มีการนับถือผีบรรพบุรุษและผีฟ้า โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษให้ความสำคัญมาก ในรอบปีจะมีการทำพิธีเช่นผีบรรพบุรุษเกือบทุกเดือน เมื่อมีการเจ็บป่วยผู้ที่มีหน้าที่รักษาผู้ป่วยของชาวไข่จะมี 2 คน คือ พ่อหมอและย่าจ่ม โดยหมอจะเป็นผู้ชาย ทำหน้าที่ในการติดต่อกับโลกของวิญญาณ ตรวจสอบว่าอาการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเป็นของผีตนใดและทำหน้าที่ส่งผีในงานศพด้วย ส่วนย่าจ่ม จะเป็นผู้หญิง ทำหน้าที่เป็นร่างทรงเพื่อประกอบพิธีรักษาอาการเท่านั้น ไม่มีหน้าที่การส่งผี คนที่เป็นย่าจ่มจะต้องทำหน้าที่นี้ไปตลอดชีวิต ข้อห้ามของย่าจ่มคือ ห้ามรับประทานเนื้อสุนัข ควายปลาไม่มีเกลือและในวันเพ็ญของแต่ละเดือนห้ามฆ่าสัตว์และห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด

นอกจากนี้ ย่าจ่มยังเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมแรกเกิด หากเมื่อมีหญิงครรภ์แก่ใกล้คลอด ญาติจะต้องเชิญย่าจ่มหรือหมอมารักษาผู้ข้วัญทั้งแม่และลูกด้วย เพื่อให้คลอดง่ายและปลอดภัย และเมื่อเด็กเกิดได้ 3 วัน พ่อกับแม่จะต้องทำหิ้งบูชาแม่ซ้อหรือที่ชาวไข่เรียกว่า “แม่ปาง” ชาวไข่เชื่อว่าแม่ปางเป็นผีที่ทำหน้าที่รักษาเด็กที่เกิดใหม่และเชื่อว่าชีวิตของเด็กส่วนหนึ่งเกิดมาจากแม่ปาง

จะเห็นได้ว่าชาวไข่ให้ความสำคัญกับการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะให้ความสำคัญกับผีผู้หญิง โดยความเชื่อ เรื่องแม่ปาง ที่เป็นผู้ที่รักษาชีวิตเด็กแรกเกิดและถือว่าส่วนหนึ่งของชีวิตเกิดจาก “แม่ปาง” นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อบทบาทของสตรีในชุมชน เห็นได้จากการทำพิธีต่างๆ ย่าจ่มมีบทบาทสำคัญสุดในพิธีกรรม กล่าวคือนอกจากจะเป็นผู้มีฐานะศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมแล้วยังมีฐานะแฝงในการเป็นผู้นำของกลุ่มหญิงในชุมชนด้วย เพราะใน

พิธีกรรมของย่าจิม จำเป็นต้องมีกลุ่มผู้ช่วยและบริวารผู้หญิงของย่าจิมเข้าร่วมในพิธีนี้ด้วย (สุมิตร ปิติพัฒน์ ,2546)

นอกจากนี้ชาวยี่ที่จังหวัดลาวกาย ก็มีพิธีบวงสรวงแรกนาขวัญเพื่อขอให้ฝน ฟ้าตกตามฤดูกาล การเก็บเกี่ยวได้ผลดี โดยแต่ละหมู่บ้านจะนำอาหารมาเช่น ไหว้เทพเจ้า โดยมี เครื่องเช่น ไหว้ เช่น เนื้อหมู ไก่ ข้าวเหนียว ผลไม้และ ดอกไม้ เป็นต้น

จากหลักฐานเรื่องความเชื่อและศาสนาเก่าแก่และพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง ชีวิตตั้งแต่แรกเกิด เจ็บป่วย จนตาย ทำให้ทราบว่าคนเวียดนามเดิมล้วนมีรากฐานของความเชื่อเรื่อง วิญญาณนิยมอยู่ก่อนแล้ว ทั้งจากความเชื่อเรื่องสิบรรพบุรุษที่สำคัญมากในทุกพื้นที่และความเชื่อเรื่อง อำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติที่เป็นผู้ควบคุมความเป็นอยู่บนโลก ล้วนเป็นรากฐาน ของความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน เช่นพิธีกรรมแรกเกิด พิธีกรรมเช่น ไหว้ผีใน ธรรมชาติ พิธีกรรมการรักษาอาการเจ็บป่วย เป็นต้น แม้ว่าความเชื่อเหล่านี้แม่จะเป็นความเชื่อสมัย โบราณแต่ในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏอยู่ให้เห็นอยู่ ส่วนมากเกิดในชนบทและชนเผ่าต่างๆตามป่าเทือกเขา ในประเทศเวียดนาม

2.1.2.ความเป็นมาของศาสนาเจ้าแม่ของอาณาจักรจามปา

อาณาจักรจามปาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศเวียดนามตอนใต้ในอดีต เชื่อกันว่า ชาวจาม สืบเชื้อสายจากชาว มาลาโย โพลินีเซียน กลุ่มชาติพันธุ์จามเป็นชาติพันธุ์อยู่ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน ชาวจามมีความสามารถเรื่องทะเลและประมงเนื่องจาก พื้นที่ติดกับชายฝั่งและการค้าขายของ ชาวต่างชาติ ชาวจีนเรียนอาณาจักรจามปา ว่า หลินยี่ ในระยะต้นๆของจามปาแทบจะไม่มีหลักฐานใด หลงเหลืออยู่นอกจากหลักฐานบันทึกของชาวจีน

แต่เดิมนั้นอาณาจักรจามปาค่อยๆอยู่ภายใต้อำนาจของจีน ต่อมาราว ค.ศ. 192 เจ้าหน้าที่ ชาวพื้นเมืองจามปา ชื่อ คิวเหลียน ได้ตั้งตัวเป็นใหญ่ในขณะที่ราชวงศ์ฮั่นกำลังอ่อนแอ แบ่งแยกอาณา เขตออกจากจีน เมื่อผู้สืบเชื้อสายต่อจากคิวเหลียน ก็ได้พยายามขยายอำนาจไปทางเหนือจึงเกิดการสู้รบ กัน เชื่อกันว่าการรุกรานไปทางเหนือของชาวจามนั้นทำให้พบกับชาวเวียดนามที่กำลังอพยพมาทางใต้

ซึ่งชาวจามปาเป็นกลุ่มคนที่รับวัฒนธรรมอินเดีย ขณะที่ชาวเวียดนามรับวัฒนธรรมของจีน จึงเกิดการกระทบกระทั่งกันอยู่หลายครั้ง และในศตวรรษที่ 14 ชาวเวียดนามก็เอาชนะจามปาได้

จากกล่าวอ้างของ ศ. ยอนซ์ เซเคส์ ได้กล่าวถึงการแพร่อารยธรรมอินเดียในหมูชนชาตินี้ไว้ว่า อาณาจักรจามปานั้นจะได้รับอิทธิพลอินเดียโดยตรงทางทะเลและทางบก โดยผ่านเพื่อนบ้านทางทิศตะวันตกและใต้จากการปรากฏหลักฐานสำคัญในการค้นพบ พระพุทธรูปสำริด อันเป็นศิลปะอินเดียแบบอมราวดีผสมกับคุปตะ สันนิษฐานว่าอาจมาจากอินเดียหรือลังกา และคงหล่อขึ้นในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 4-5 และอีกหลักฐานที่ชัดเจนคือ ความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในปลายศตวรรษที่ 9 ที่ส่วนใหญ่ในอาณาจักรจามปาก็เกี่ยวพันกับศาสนาพราหมณ์ทั้งสิ้น (อาณัติ อนันตภาค, 2558)

ในศตวรรษที่ 7 อาณาจักรจามปามีความเจริญในด้านศิลปะอย่างมาก ดังปรากฏหลักฐานสำคัญ ที่เมือง มิเซน (Mi son) สถาปัตยกรรมและฮินดูที่สมบูรณ์และเก่าแก่ที่สุดในอินโดจีน และเคยเป็นนครอันศักดิ์สิทธิ์แห่งอาณาจักรจามปา ในอดีตปราสาทเหล่านี้ สร้างขึ้นโดยพระเจ้าภัทรวรมันที่ 1 ตั้งแต่ในศตวรรษที่ 4 และถูกใช้เป็นศาสนสถานตามความเชื่อของฮินดู เช่น สถานที่ทำพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ฝังพระศพของกษัตริย์ เป็นต้น

โดยตำแหน่งที่ตั้งของปราสาทมิเซน สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่ได้รับจากฮินดูและความเชื่อเรื่องการสืบพันธุ์ เนื่องจากกลุ่มปราสาทตั้งอยู่บริเวณใจกลางหุบเขากว้าง ซึ่งเป็นที่ราบต่ำและถูกรายล้อมไปด้วยภูเขาขนาดใหญ่ ตรงกลางมีลำธารน้ำไหลผ่าน หุบเขากว้างเหล่านี้มีลักษณะคล้ายโยนี อันเปรียบกับสัญลักษณ์ของเพศหญิง มีภูเขาสูงใหญ่เปรียบกับศิวลึงค์หรือสัญลักษณ์ของเพศชาย ลำธารที่ไหลผ่านเปรียบเสมือนกับน้ำที่ไหลผ่านโยนี ซึ่งธรรมชาติของที่นี่คล้ายกับแท่นบูชาในฮินดู ชาวจามจึงเลือกสถานที่แห่งนี้เพื่อสักการะเทพและถือเป็นดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์

นอกจากนี้ยังพบร่องรอยของศาสนาเจ้าแม่ คือ รูปสลักหินเจ้าแม่ในปราสาทโปนกร (Po Nagar) อันเป็นความเชื่อเรื่องเทพ เจ้าแม่ทุรคา และศิลปะแบบฮินดู ก็มีลักษณะเป็นเทวรูปหินแกะสลักและมีหลายมือ โดยเทวรูปเจ้าแม่นี้ได้ถูกเคารพนับถือมาตั้งแต่สมัยพื้นที่นี้ยังเป็นของกลุ่ม

วัฒนธรรมจาม ก่อนที่จะเกิดการต่อสู้และยึดครองพื้นที่นี้ระหว่างคนเวียดนามและชาวจาม ต่อมาเมื่อคนเวียดนามยึดครองดินแดนนี้สำเร็จ ชาวเวียดนามบริเวณนี้ก็ได้นับถือกราบไหว้เทวรูปเจ้าแม่ โดยในเวลาต่อมาก็ได้มีการผสมผสานรูปแบบการนับถือเจ้าแม่ทั้งจากวัฒนธรรมของเวียดนามและวัฒนธรรมจากจีน รูปแบบของเจ้าแม่จึงเปลี่ยนแปลงเป็นในแบบปัจจุบัน คือมีลักษณะคล้ายรูปปั้นของเจ้าแม่จากจีน เทวรูปเป็นหญิงแต่งหน้าทาปากสีแดงสด มีเครื่องนุ่งห่มที่มีสีสดและมีเครื่องประดับองค์ทรงเครื่องคนเวียดนามเองก็เคารพและกราบไหว้เทวรูปศักดิ์สิทธิ์นี้กลายเป็นเทวรูปเจ้าแม่องค์หนึ่งที่สำคัญของคนเวียดนาม

จากหลักฐานของพื้นที่อาศัยที่เคยอยู่ของชาติพันธุ์จาม แสดงให้เห็นว่า บริเวณนี้ดั้งเดิมเป็นพื้นที่ของวัฒนธรรมจาม ที่นับถือฮินดูและให้ความสำคัญในเรื่องความเชื่อโบราณเกี่ยวกับการก่อกำเนิดเรื่องเพศจากตำแหน่งที่ตั้งของปราสาทมิเชิน อันเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอารยธรรมฮินดูที่เก่าแก่ นอกจากนี้ เทวรูปฮินดูที่พบในปราสาทปุนคร ในเวียดนาม ก็เป็นลักษณะของเทวรูปผู้หญิงที่เรียกว่า เจ้าแม่ โดยคนเวียดนามเองก็นับถือและเคารพบูชาเทวรูปเจ้าแม่นี้ จากเดิมเป็นเทวรูปเจ้าแม่ของชาวจาม ชาวเวียดนามก็นำมาเป็นเจ้าแม่ของเวียดนามเองโดยผสมผสานศิลปวัฒนธรรมแบบเวียดนามและจีนกลมกลืนกัน และในปัจจุบันก็ยังปรากฏเทวรูปเจ้าแม่นี้อยู่ให้เห็นอยู่

แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องเจ้าแม่ในบริเวณอาณาจักรจามปानी จากเดิมที่มีรูปแบบศิลปะฮินดูเมื่อมีการรุกรานของกลุ่มวัฒนธรรมจีนอยู่บ่อยครั้ง ทำให้บริเวณนี้ค่อยๆรับวัฒนธรรมแบบจีนเข้ามาผสมผสาน จนในที่สุดเมื่อสิ้นสุดอาณาจักรจามปาล์มสลาย ใน ค.ศ 1720 เวียดนามตอนเหนือได้ยึดครองอาณาจักรจามปาและได้นำวัฒนธรรมของจีนที่มีอยู่มาผสมผสาน ให้กลายเป็นวัฒนธรรมเวียดนาม ในรูปแบบของจีน เช่นองค์เจ้าแม่ทศกัณฐ์ ภายในปราสาท มิเชิน ที่ถูกตกแต่งให้กลายเป็นเทพสตรีในแบบจีน

2.1.3.ความเป็นมาของศาสนาเจ้าแม่ในสมัยเริ่มสัมพันธ์กับจีน

เนื่องจากประเทศเวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองของการเป็นประเทศอาณานิคมจีน ตั้งแต่ ค.ศ. 111- 938 เป็นเวลาอันยาวนาน ทำให้เวียดนามได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนค่อนข้างมาก ซึ่งประเทศจีนต้องการปลูกฝังรากลึ่ววัฒนธรรมจีนให้แก่สังคมเวียดนาม ด้วยการปกครองแบบจีนอย่างสมบูรณ์แบบ โดยผ่านรูปแบบการปกครอง การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.1.3.1.ความสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครองกับจีน

ในศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาลเชื่อกันว่า จีนได้รวมตัวกันจัดตั้งจักรวรรดิสำเร็จในนาม จักรวรรดิฉิน เพื่อหวังผลประโยชน์ทางการค้าและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ได้รุกรานและยึดครองอาณาจักรเอวหลาก โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน เรียกว่า แคว้นหนานเย่ หรือนานฮือ ต่อมาเมื่อสิ้นราชวงศ์ฉิน เมื่อ 207 ปีก่อนคริสต์ศักราช ข้าหลวงของแคว้นหนานฮือได้แยกตัวออกเป็นอิสระจากจีน และเรียกอาณาจักรของตนว่า “นามเวียด”

แต่เมื่อถึงราชวงศ์ฮั่น ผู้ปกครองของเวียดนามได้เข้าไปสวามิภักดิ์ต่อจีน ช่วงเวลานี้ ทำให้วัฒนธรรมจีนได้แพร่เข้ามาในเวียดนามอย่างมาก ดังปรากฏหลักฐาน อารยธรรมจีนในศิลปกรรมบนกลองสำริดหรือศิลปวัตถุสมัยคองซอน (อาณาจักร อนันตภาค , 2558) จีนได้เผยแพร่วัฒนธรรมไปตามหัวเมืองสำคัญต่างๆ ไม่ได้ไปแทรกแซงขนบธรรมเนียมของชาวนามเวียดที่มีมาแต่ก่อน

เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 1 จีนได้เริ่มเผยแพร่วัฒนธรรมให้แก่ชาวพื้นเมืองมากขึ้นเรื่อยๆ เรียกว่า ปรากฏการณ์การแพร่วัฒนธรรม เช่น การตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีน เผยแพร่ลัทธิความเชื่อ ขนบธรรมเนียมของจีน มีความพยายามที่จะให้ชาวพื้นเมืองสมรสกับชาวจีน เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการต่อต้านอำนาจของจีนมากขึ้นในยุคนี้ โดยเหตุการณ์ที่สำคัญคือ ในราว ค.ศ. 40 เกิดการกบฏขึ้นโดยมีผู้นำคือสองพี่น้องตระกูลฮายบ่าจิง (Hai ba trung) ที่มีความกล้าหาญต่อกองกำลังจากจีนอย่างไม่ย่อท้อ แม้จะไม่สามารถปลดแอกจากจีนได้ แต่ทั้งสองก็ถือเป็นวีรสตรีคนสำคัญของเวียดนาม การกบฏในครั้งนี้ทำให้เกิดการลุกฮือขึ้นของชาวเวียดนามในหลายเมือง อย่างใน ค.ศ. 48 เกิดปรากฏสตรีอีกผู้หนึ่งคือ

คุณหญิงเทรียว (Trieu) ได้เริ่มขบวนการต่อต้านการปกครองของต่างชาติอีกครั้ง แม้ครั้งนี้จะไม่สามารถต่อสู้อำนาจของจีนได้สำเร็จ แต่คำพูดของนางประ โยคหนึ่งก็ตรึงใจและก่อให้เกิดความรักชาติแก่คนในชาติอย่างมาก ประโยคที่ว่านั้นคือ

“ฉันชอบที่จะชีพาย เหยียบคลื่นเมฆ ฆ่าฉลามในทะเลกว้าง จับไล่ผู้รุกราน
ปลดแอกประเทศ เลิกระบบทาสติดที่ดิน ดีกว่าก้มหัวเป็นภรรยาซื้อขายของชายใด”

ความพ่ายแพ้ของกบฏที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ยิ่งส่งผลให้การบริหารและสร้างสถาบันของจีนถูกขัดเขียดเพิ่มมากขึ้นเข้มแข็งมาก แม้ว่าการลุกขึ้นมาของกบฏของชาวเวียดนามที่ผ่านมาไม่สำเร็จ แต่ความพ่ายแพ้นั้นมีผลคือ ทำให้กระตุ้นสำนึกของความรักชาติบ้านเมือง (อาณัติ อนันตภาค, 2558)

ในด้านความสัมพันธ์ด้านการเมืองการปกครองกับจีนนี้ส่งผลให้เกิดตำนานที่กล่าวขานถึงบุคคลสำคัญของเวียดนาม ทั้งบุรุษและสตรี โดยเฉพาะสตรีที่กล้าหาญ อย่างตริงตริงและตริงหญี่ (Trung Trac- Trung Nhi) บางกลุ่มคนยกย่องให้วีรสตรีเหล่านี้เป็นถึงเทพธิดา ทำให้เห็นว่าในช่วงนี้ เกิดตำนานเหล่าวีรสตรีและการให้ความสำคัญกับบทบาทสตรีเพิ่มมากขึ้นในเวียดนาม ดังปรากฏการสร้างอนุสาวรีย์ของสองพี่น้องตระกูลตริง กับกองทัพทหารหญิง 12 คน ไว้เพื่อเคารพบูชาที่ตั้งอยู่ในวัดฮายบ่าจิง ซึ่งวัดนี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่พวกเขาเมื่อปี พ.ศ. 1142

นอกจากนี้ยังมีการจัดงานเทศกาลเกี่ยวกับสองพี่น้องตระกูลตริง 3 แห่ง โดยมีลักษณะเฉพาะคือในเทศกาลจะมีขบวนแห่ของช้าง เต็นรำ เนื่องจากทั้งสองพี่น้องได้ขี่ช้างเป็นยานพาหนะในการสู้รบ มีพิธีอาบน้ำให้รูปปั้น มีการทำเค้กมาลอยน้ำโดยวางไว้บนดอกบัว และมีคนถือเค้กจำนวน 49 ชิ้น ซึ่งจำนวน 49 เป็นสัญลักษณ์ของลูกหลานที่เกิดของลี้กลองกวน บิดาของชาวเวียดนาม คนเต็นรำจะสวมชุดอ้าว ต่าย (ao dai) สีดำกางเกงสีชมพูเข้มขัดสีแดงกับผ้าพันคอผ้าไหมที่มีสีสันบนสีระยะ นักเต้นแต่ละคนถือโคมไฟสองดวงที่ทำจากไม้พร้อมกับกระดาดหลากสีที่ติดรอบและด้านในแทนบุชา

จะเห็นได้ว่าความสำคัญของสตรีในเรื่องการเมืองการปกครองนั้น ในสมัยนี้ได้รับการยกย่องบุคคลที่เป็นวีรสตรีกล้าหาญต่อชาติบ้านเมือง ให้เป็นเทพ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ไว้บูชากราบไหว้ เพื่อเป็นการระลึกถึงต่อบุญคุณที่มีต่อชาติบ้านเมืองเวียดนาม

2.1.3.2. ความสัมพันธ์ทางศาสนาความเชื่อกับจีน

ในราว ค.ศ.679 เมื่อราชสำนักจีนได้ตั้งสำนักปกครองประเทศราชขึ้นทางภาคใต้ ขณะเดียวกันจีนได้ขยายขอบเขตการปกครองครอบคลุมตำบลต่างๆและบริเวณเทือกเขา ส่งผลให้ต้องส่งเครื่องบรรณาการมากขึ้น ด้านการเกษตรและคมนาคมก็ได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง และเชื่อว่าในช่วงเวลานี้ ทำให้ความเชื่อทั้ง 3 ศาสนาคือ ลัทธิขงจื๊อ ลัทธิเต๋าและพุทธศาสนา ถูกเผยแพร่ไปทั่วประเทศ โดยไม่ได้จำกัดความเชื่อพื้นเมืองทิ้งได้ แต่ยังคงความเชื่อพื้นเมืองเช่นการนับถือเทพเจ้าประจำหมู่บ้านยังคงแพร่หลายอยู่

ลัทธิขงจื๊อเป็นลัทธิที่มีถิ่นกำเนิดจากจีนแผ่นดินใหญ่ มีคำสอนที่สำคัญเกี่ยวกับสังคมและการปกครอง ลัทธิขงจื๊อถือได้ว่าเป็น “ลัทธิแห่งมนุษยนิยม” เนื่องจากขงจื๊อให้ความสำคัญกับมนุษย์มาก มีหลักคำสอน ทางด้านจริยศาสตร์หรือศีลธรรม เพื่อให้ผู้คนได้ประพฤติปฏิบัติตาม เป็นหลักในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข ขณะที่เวียดนามได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองจากจีนกว่าพันปี ชาวจีนเองก็ได้นำเอาวิทยาการเทคนิคต่างๆ คัมภีร์ทางศาสนา ปรัชญา และความรู้ทั่วไปเข้ามาเผยแพร่สู่สังคมเวียดนาม แต่ชาวเวียดนามเองก็ไม่ได้รับมาทั้งหมด หากแต่รู้จักกลั่นกรองนำสิ่งที่ดีและเหมาะสมที่สุดมาใช้กับคนเวียดนาม โดยยังคงรักษารากฐานวัฒนธรรมเดิมของตนอยู่ โดยเฉพาะลักษณะของการปกครอง การจัดระเบียบทางสังคม ทำให้ระบบการบริหารบ้านเมืองของชนชั้นผู้ปกครองมีประสิทธิภาพและประชาชนในสังคมเวียดนามสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข จึงทำให้หลักคำสอน การปฏิบัติของขงจื๊อเป็นที่ยอมรับในสังคมเวียดนามเป็นเวลายาวนานได้

ลัทธิเต๋าเป็นลัทธิที่ให้ความสำคัญกับการมีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ มีวิถีชีวิตตามธรรมชาติ ตั้งอยู่และดับไปตามกาลเวลา แต่ลัทธิเต๋าก็ยังไม่ได้เป็นที่รู้จักยอมรับมากเมื่อเทียบกับลัทธิขงจื๊อสำหรับคนเวียดนาม เนื่องจากเวียดนามยังเป็นสังคมที่อยู่ในสงครามอยู่ตลอดเวลา คำสอนต่างๆของเต๋าจึงไม่เหมาะสมสำหรับคนเวียดนามมากนัก แต่ในพิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อ และการปฏิบัติตลอดจนการศึกษาเรื่องจักรวาล เรื่องพอมดมอผี อันเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมบูชา ดวงวิญญาณ และผีต่างๆ รวมถึงการประกอบพิธีกรรม การปัดรังควาญ การใช้เครื่องราง ของขลัง วัตถุมงคลต่างๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิเต๋าด้วย (บุญญวันต์ จิตประคอง,2555)

พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่เข้ามาเวียดนามราวพุทธศตวรรษที่ 7 ขณะที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของจีน โดยพุทธศาสนาที่เข้ามาเป็นแบบมหายาน โดยสันนิษฐานว่าท่านเมียวโป (Meou-Po) ได้เดินทางมาจากประเทศจีนเข้ามาเผยแผ่ เวียดนามจึงได้รับเอาศาสนาจากจีน รวมทั้งคัมภีร์ทางศาสนา ก็เป็นภาษาจีน ในช่วงนี้การเผยแผ่พุทธศาสนาก็ไม่เจริญนัก เพราะกษัตริย์จีนในขณะนั้นนับถือศาสนาขงจื้อ จึงไม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา และยังไม่พอพระทัยที่มีคนนับถือพุทธศาสนา

เมื่อถึงยุคของราชวงศ์โง ค.ศ.939-968 ได้ควบคุมผู้นำตามหัวเมืองต่างๆ เมื่อกษัตริย์เกี่ยวขึ้นพระชนม์ ขุนนางที่ได้ถือครองดินแดนต่างๆตามหัวเมืองได้สู้รบกัน จนเมื่อ ดิงห์ โบ่ ลิงห์ ขณะการสู้รบจากหัวเมืองต่างๆ ได้ตั้งตนเป็นกษัตริย์ดิงห์ ในช่วงนี้อาณาจักร ไคโคเวียด ไม่มั่นคง เนื่องจากมีการสู้รบกันเองและเปลี่ยนราชวงศ์บ่อย

ต่อมาในสมัยราชวงศ์เล (Le) ค.ศ. 979-1001 กษัตริย์ก็เริ่มมีอำนาจมากขึ้น ราชสำนักได้พยายามส่งเสริมและเผยแผ่ศาสนาพุทธมหายานมากขึ้นในหมู่ประชาชน ส่วนชาวบ้านทั่วไปก็ยังคงยึดมั่นในความเชื่อดั้งเดิมของตนอยู่ การเผยแผ่ครั้งนี้ทำให้ประชาชนหันมานับถือศาสนาพุทธมหายานเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ละทิ้งความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ แต่ผสมผสานกัน ส่วนพวกชนชั้นสูงของไคโคเวียดก็ยังคงยึดมั่นในลัทธิเต๋าและขงจื้อตามแบบวัฒนธรรมของจีนที่เผยแพร่มา ด้วยเหตุที่ว่ากษัตริย์แห่งราชวงศ์เลมิผู้ปกครองอยู่เพียงแค่ 2 พระองค์ โดยกษัตริย์องค์ที่ 2 เป็นผู้ที่นำพระไตรปิฎกมาจากจีนและพยายามจัดตั้งให้มีการนับถือพุทธศาสนา ทำให้ในสมัยนี้พุทธศาสนาเริ่มแพร่หลายในเวียดนาม มีการสร้างวัดพุทธศาสนาตามเมืองต่างๆ โดยเฉพาะทางภาคเหนือและบริเวณชายแดนที่ปรากฏวัดของพุทธศาสนาหลายแห่ง

เมื่อสมัยราชวงศ์ลี Ly พระเจ้าลีถ้ายโต ก็ได้ย้ายเมืองหลวงไปยังเมืองทางลอง ซึ่งปัจจุบันคือ ฮานอย ต่อมา ลีเท็งห์โตน ผู้สืบราชสมบัติต่อได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นไคเวียด ซึ่งในสมัยนี้อาณาจักรเริ่มมีอำนาจมากขึ้น ทำให้เกิดความคิดที่จะขยายอาณาเขตไปยังทางตอนใต้ ซึ่งต้องขยายไปยังดินแดนของอาณาจักรจามปา ทำให้เกิดการสู้รบกับหลายครั้งระหว่างจามปาและไคเวียด และในที่สุดไคเวียดก็เอาชนะจามปาได้ อาณาจักรจามปาจึงล่มสลายราว ศ.ต.17 ทำให้วัฒนธรรมแบบจีนเข้าไปได้อย่างเต็มที่ในสมัยนั้น

ในสมัยราชวงศ์ไล พุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด เพราะเป็นศาสนาเดียวที่ได้รับการอุปถัมภ์ เช่น สมัยของพระเจ้าไลไทต้อง (1571-1588) มีการทำนุบำรุงศาสนสถานอย่างกว้างขวาง เช่น โปรดให้สร้างวิหาร 95 แห่ง ในเวียดนาม

ต่อมาเวียดนามได้ตกเป็นเมืองขึ้นของจีนอีก ตั้งแต่ พ.ศ. 1957-1974เป็นเวลา 17 ปี ก็ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมโทรมไปมาก เพราะกษัตริย์ราชวงศ์หมิงของจีน ได้ส่งเสริมแต่ลัทธิขงจื้อ และเต๋า ในขณะที่พุทธศาสนานิกายตันตระ ของทิเบตก็เข้ามา จีนได้ทำลายวัด เก็บเอาทรัพย์สินและคัมภีร์พุทธศาสนาไปหมด พอเวียดนามได้เอกราชอีกครั้ง เมื่อ พ.ศ. 1794 พุทธศาสนาก็ยังไม่ดีขึ้น เพราะกษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ ไม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา กลับเข้าแทรกแซงกิจการทางศาสนา

ต่อมาพระเจ้าเลทันต้องได้รวบรวมอาณาจักรจามปาเข้าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของเวียดนามได้สำเร็จ เวียดนามก็ได้แตกแยกเป็น ๒ อาณาจักร คืออาณาจักรฝ่ายเหนือที่พวกตระกูลตริन्ह (Trinh) ครองอำนาจ คือแคว้นตังเกี๋ย กับอาณาจักรฝ่ายใต้ของราชวงศ์เหงียน (Nguyen) คือแคว้นอานัม ทั้งสองอาณาจักรนี้ ต่างทำสงครามกันมาตลอดระยะเวลา 290 ปี ในช่วงเวลาที่แตกแยกนั้น พุทธศาสนาต่างฝ่ายต่างทำนุบำรุงพุทธศาสนามากขึ้น มีการสร้างและปฏิสังขรวัดวาอารามมากมายในเวียดนาม (ธรรมะไทย ,2018)

ในช่วงศตวรรษที่ 16-19นี้ พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น มีการสร้างศาสนสถาน วัดพุทธจำนวนมาก โดยเฉพาะทางตอนเหนือของเวียดนาม ซึ่งภายในวัดพุทธก็มีการประดิษฐานองค์เจ้าแม่ภายในวัดอยู่ด้วย แสดงให้เห็นว่าในยุคนี้ ความเชื่อเจ้าแม่เริ่มแพร่หลายมากขึ้น จากหลักฐานของการสร้างวัด เต็นเหมา ที่ตั้งอยู่ระหว่างชายแดนจีนและเวียดนาม ถูกสร้างขึ้นในศตวรรษที่ 18 ตอนแรกเป็นเพียงศาลรมน้ำเล็กๆ และก็ถูกบูรณะมาเรื่อยๆจนเป็นวัดเต็นเหมาในปัจจุบันที่มีขนาดกว้างและสร้างโบสถ์ 9 แห่ง ซึ่งภายในวัดมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเวียดนามนับถือคือ เจ้าแม่เลียฮัน และองค์พระจักรพรรดิต่างๆ ชาวเวียดนามเชื่อว่า เจ้าแม่เลียฮันนี้ เป็นผู้ปกป้องแผ่นดินเวียดนาม การนับถือเจ้าแม่เลียฮันนี้เกิดขึ้นในช่วงที่ชาวเวียดนามถูกฮือกันก่อกบฏต่อต้านอำนาจจากจีนและความเชื่อนี้ก็ยังคงปรากฏในปัจจุบัน และในทุกๆวันที่ 3 มีนาคม ตามปฏิทินจันทรคติมีการจัดงานพิธีกรรมของเจ้าแม่เลียฮัน เพื่อแสดงความเคารพเลื่อมใสต่อเจ้าแม่

จากข้อมูลอำนาจของจีนและการเข้ามาของพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจากจีนนั้น ส่งผลให้ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่นี้ หรือเทพสตรีของจีน ได้มีผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องเจ้าแม่ที่เก่าแก่ของกลุ่มชนพื้นเมืองในเวียดนาม ทำให้คนเวียดนามเองรับความเชื่อจากจีนมามากขึ้น ไม่เพียงแต่กลุ่มคนที่นับถืออยู่ก่อนแล้วตามชนบท แต่กว้างขวางและเป็นที่ยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ ภายในวัดพุทธก็มีแท่นบูชาของเจ้าแม่ปรากฏอยู่ ตามพื้นที่ขององค์ที่นับถือ เช่น เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่เสียวฮัน เจ้าแม่กวอนิม Tam Phu หม่าโจ้ว และเทพสตรีทั้งเรื่องจริงและในตำนานเล่าขาน แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนาแบบจีนนั้นก็ได้มีการยอมรับความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนามมาผสมผสานกับความเชื่อแบบจีน กลายเป็นความเชื่อของคนเวียดนามเอง เหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากเวียดนามเองเป็นประเทศที่ต้องเผชิญกับการสู้รบทั้งในประเทศและนอกประเทศอยู่ตลอดเวลาจากเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่ปรากฏนั้น ส่งผลให้ผู้คนต้องการที่พึ่งทางใจเพราะเจอสภาพสังคมด้วยความตึงเครียดอยู่เสมอ ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่นี้ เป็นส่วนหนึ่งที่เป็นที่พึ่งทางใจให้กับผู้ที่ศรัทธาและต้องการที่พึ่งทางใจ ทั้งในยามที่เศร้า ตึงเครียด หรือเจ็บป่วย การปรารถนาให้มีโชคชะตาชีวิตที่ดี สุขภาพที่ดี สังคมสงบสุข ผู้คนก็จะทำพิธีขอพร เช่น ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองพื้นที่นี้เพื่อสนองต่อความปรารถนาที่จะมีความสุข อีกทั้งความเชื่อเรื่องเจ้าแม่นี้ผูกติดอยู่กับความเชื่อในตำนานและเรื่องจริงที่เก่าแก่และเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้คนมากกว่าสิ่งอื่นอย่างธรรมชาติ ทำให้ความเลื่อมใสในเจ้าแม่ ปรากฏอยู่ให้เห็นอยู่ในปัจจุบันตามการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมเวียดนาม

หลังจากความเชื่อเจ้าแม่ได้แพร่หลายมากขึ้น ก็มีการใช้สัญลักษณ์แทนธรรมชาติด้วยแต่ละสี ในการกำหนดรูปแบบของการบูชาเจ้าแม่แต่ละองค์ สีแดง เป็นสัญลักษณ์ของสวรรค์ ท้องฟ้า สีขาว เป็นสัญลักษณ์ ของแม่น้ำ สีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของ ป่าเขา สีเหลืองหรือสีทอง เป็นสัญลักษณ์ของแผ่นดิน เช่น การบูชาด้ามฟู (Tam Phu) ภูเขานี้ของเจ้าแม่สามองค์ก็จะแต่งองค์ทรงเครื่องแต่ละสี นอกจากนี้มีการจัดตั้งศาลเพื่อบูชาเจ้าแม่ทั้งในวัดพุทธ ศาลเจ้าของจีน ก็มีแท่นบูชาเจ้าแม่อยู่ภายในวัดด้วย มีการจัดงานเทศกาลการนมัสการเจ้าแม่ขึ้นของในหลายวัดหลายแห่ง เช่น วัดเตินเหมา วัดเตินเซื่อ วัดฟูเคย วันก๊ต โดยเฉพาะในจังหวัดนามดิงห์ พบการสักการบูชาและเทศกาลเกี่ยวกับเจ้าแม่ถึง 400 แห่ง นับเป็นหัวใจของสถานที่นมัสการเจ้าแม่ของเวียดนาม ในปัจจุบันศาสนาเจ้าแม่ได้ถูกฟื้นฟู

บูรณะมากขึ้น โดยรัฐบาลเวียดนามได้เริ่มเล็งเห็นความสำคัญต่อวัฒนธรรมความเลื่อมใสนี้ มีการส่งเสริมวัฒนธรรมและยกย่องให้เป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อชาวเวียดนาม

2.2. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเจ้าแม่

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนมัสการเจ้าแม่นี้มีมาตั้งแต่สมัยอดีต โดยเริ่มจากการบูชาผี บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ เช่น แม่ป่า แม่น้ำ อันเกิดจากความหวาดกลัวให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของภัยพิบัติต่างๆและการเกิดอาการเจ็บไข้ของคนในชุมชน จึงทำให้เกิดพิธีกรรมเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ เพื่อแสดงว่าเคารพและเป็นการขอมาให้สิ่งที่ได้กระทำ พิธีกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นการตอบสนองความปรารถนาที่จะได้รับผลประโยชน์ที่ดีของมนุษย์ ทั้งตนเอง ครอบครัว และชุมชน ประชาชน ดังคำกล่าวของ ศ.ดร. NgoDucThinh อดีตหัวหน้าสถาบันศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านของเวียดนามพบว่า

" การบูชาเจ้าแม่ก็คือการบูชาบุพการีที่ถือเป็นเทพธิดาซึ่งเป็นเทพเจ้าในความเชื่อของมนุษย์ นั่นคือผู้ที่สร้างอวกาศ ดูแลอวกาศ คอยให้ความคุ้มครองแก่มนุษย์และบันดาลประโยชน์สุขพื้นฐาน 3 ประการให้แก่มนุษย์คือ สุขภาพ เงินทองและ โชคลาภ การบูชาเจ้าแม่เน้นในความสนใจต่อมนุษย์ที่ยังมีชีวิตด้วยเหตุฉะนั้นจึงดูเหมือนว่า สังคมยังทันสมัย การบูชาเจ้าแม่ก็ยังพัฒนาเพราะใครๆก็ต้องการสุขภาพ เงินทองและยศถาบรรดาศักดิ์กันทั้งนั้น" (สถานีวิทยุเวียดนาม VOVworld, 2555)

ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนมัสการเจ้าแม่ของแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ตนอาศัยอยู่ แม้ในช่วงเวลาที่ผ่านมายาวนาน พิธีกรรมเหล่านี้ก็ยังคงปรากฏให้เห็นในกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ชนบท ตามบริเวณเทือกเขาเผ่าต่างๆ และในปัจจุบันรัฐได้พัฒนาและให้ความสำคัญกับความเลื่อมใสในเจ้าแม่นี้ โดยมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม ด้วยการจัดงานเทศกาล การแสดงที่เกี่ยวกับเจ้าแม่ให้กลายเป็นที่รู้จักมากขึ้น และยังได้สนับสนุนความเลื่อมใสเจ้าแม่จนได้รับรองจากองค์กรยูเนสโกรับรองความเลื่อมใสบูชาเจ้าแม่ของชาวเวียดนามเป็นมรดกวัฒนธรรมนามธรรมของมนุษยชาติ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2560 โดยพิธีกรรมที่สำคัญในศาสนาเจ้าแม่นี้ประกอบด้วย พิธีกรรมการเข้าทรง การบูชาเช่นไหว้ศาลเจ้าแม่ และงานเทศกาลต่างๆ

2.2.1. พิธีกรรมการเข้าทรง (Len Dong)

พิธีกรรมการเข้าทรงเป็นการปฏิบัติหนึ่งอันเป็นส่วนสำคัญของ เด่ว เมี้ยว (Dao Mau) หรือเทพธิดา ในระบบความเชื่อของศาสนาเจ้าแม่นี้ ที่รวบรวมองค์ประกอบของความเชื่อเรื่อง ธรรมชาติ และการเคารพบูชาบรรพบุรุษจากตำนานต่างๆ และประวัติศาสตร์เวียดนามเข้าด้วยกัน โดย พิธีกรรมนี้เรียกว่า Len Dong

ภายในพิธีกรรมการเข้าทรงนี้ จะดำเนินการโดยคนธรรมดาคนหนึ่ง อันมีความสามารถลักษณะพิเศษระหว่างฝ่ายโลกและฝ่ายวิญญาณ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางสื่อสารสำหรับ บรรพบุรุษและมนุษย์ เพื่อประทานพรให้กับชีวิตและขับสิ่งชั่วร้ายออกไป ในพิธี Len Dong จะประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญคือ คนทรงหรือร่างทรง ผู้ช่วยร่างทรง ผู้เข้าร่วมหรือชมพิธี เป็นต้น

2.2.1.1. คนทรงหรือร่างทรง

พิธีเข้าทรงนี้เป็นพิธีที่สำคัญในการบูชาเจ้าแม่ เพราะจะต้องมีตัวแทนเป็นร่างทรง เพื่อเจ้าแม่เข้าทรงเพื่อติดต่อสื่อสารและทำพิธี เพื่อประทานพรให้มนุษย์ที่นับถือเจ้าแม่ ให้มีความสุขภาพแข็งแรง โชคลาภ ผู้ที่เป็นร่างทรงจะมีลักษณะกิริยาท่าทางและเสียงพูดคล้ายเทพที่ประทับร่างทรง โดยในพิธีจะเรียกคนทรงเจ้านี้ว่า “แทงด่ง”

แทงด่ง หรือคนทรงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางช่วยส่งคำอธิษฐานของมนุษย์สู่โลกแห่งเทวดา ในอดีต ร่างทรงจะเป็นผู้หญิงเท่านั้น เรียกแทงด่งผู้หญิงว่า โก แต่ในปัจจุบัน จะพบร่างทรงที่เป็นผู้ชายที่แต่งกายและร่ายรำเช่นเดียวกับร่างทรงผู้หญิง เรียกร่างทรงผู้ชายนี้ว่า เกี้ยว แทงด่งจะแต่งกายด้วยผ้าแพร ต่างหน้า และไว้ผมยาว ซึ่งในพิธีจะมีการทรงเจ้าหลายรอบ ในแต่ละรอบแทงด่ง ก็จะเปลี่ยนเครื่องแต่งกายและทำร่ายรำตามองค์ต่างๆที่เข้าทรง เช่นองค์หว่างโก หว่างเกี้ยว ล้วนเป็นองค์ที่มาจากชีวิตจริง เช่น วีระบุรุษและเทพเจ้าต่างๆที่ได้รับความนับถือจากชาวบ้าน และทุกครั้งที่ต้องเข้าทรง แทงด่งจะต้องสวมผ้าพันคอสีแดง

2.2.1.2. ผู้ช่วยในพิธี

ผู้ช่วยในพิธี “Hau dong” เราเรียกว่า “เฮ่า แดง” (Hau Dang) หรือ Tu tru ซึ่ง มีหน้าที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือในพิธีกรรมในการถวายรูปเทียนและวัตถุต่างๆภายในพิธี รวมถึงช่วยเหลือในการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเมื่อมีการเข้าทรงของร่างทรงต่างๆในพิธีเข้าทรงด้วย ใน พิธีจะมีผู้ช่วยคนทรงหรือแทงดง 2-4 คน มีหน้าที่รับผิดชอบในการช่วยเปลี่ยนเครื่องแต่งกายในการเข้า ร่างทรงแต่ละครั้ง ผู้ช่วยไม่ควรเป็นเพศชาย ในการสวมใส่เสื้อผ้าให้แก่ร่างทรงสตรี หรือไม่ควรใช้ ผู้ช่วยเพศหญิงในการเปลี่ยนเสื้อผ้าให้แก่ร่างทรงผู้ชาย ขึ้นอยู่กับเพศของร่างทรงที่เข้าประทับด้วย ซึ่ง ส่วนมากผู้ช่วยจะเป็นผู้หญิง เนื่องจากร่างที่เข้าทรงส่วนมากล้วนเป็นเทพธิดา

2.2.1.3. พิธีกรรมเฮ่าดง (Hau Dong)

เป็นพิธีกรรมอันมีลักษณะพิเศษ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการร้องเพลงและ การเต้นรำพื้นบ้าน โดยผสมผสานกันระหว่างการร้องเพลงแบบบทสวดมนต์ ที่มีท่วงทำนองดนตรีและ เนื้อเพลงที่สื่อถึงจิตวิญญาณ ลึกกลับ เช่นเดียวกับการเต้นรำในพิธีกรรมที่มีความเคร่งขรึม รุนแรง เพื่อให้ เข้าสู่ถึงการครอบครองจิตวิญญาณในการสื่อสารระหว่างมนุษย์และสิ่งลึกลับ ในพิธีกรรม hau dong ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

2.2.1.3.1. ผู้บรรเลงดนตรีและขับร้อง

ในพิธีกรรม hau dong จะมีกลุ่มคนที่บรรเลงดนตรีและร้องเพลงบท สวด เรียกว่า “กุง วัน” (Cung Van) พวกเขาจะมีพรสวรรค์ในการใช้เนื้อเพลงบทสวดและบรรเลงเพลง อย่างไพเราะ เครื่องดนตรีในพิธีก็จะเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น เพื่อให้เข้าถึงจิตวิญญาณการเข้าสู่โลก จินตนาการ เข้าถึงอารมณ์และจิตวิญญาณ

2.2.1.3.2. บทเพลงในพิธีกรรม

พิธีเข้าทรงจะจัดในวันที่บรรยากาศเงียบสงบ เพลงที่ใช้ร้องในพิธี เข้าทรงจะมีหลายบทเพลง แต่เพลงที่นิยมส่วนมาก คือ เพลง เลี้ยว วัน (Chấu Vãn) หรือที่เรียกว่า ฮ้าด

บง (Hat bong) มีต้นกำเนิดมาจากแม่น้ำแดงหรือแม่น้ำห่ง ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดนางคิง (Nam Dinh) ประเทศเวียดนาม ในพิธีเข้าทรงเจ้าแม่นี้ จะมีรูปแบบที่ผสมผสานระหว่างการร้องเพลงและการเต้น โดยเนื้อเพลง Châu Văn จะเป็นบทสวดที่มีเนื้อหาเน้นการเชิดชูประเทศเวียดนามและบรรยายสภาพสังคมที่เป็นอยู่ของประเทศเวียดนาม พรรณนาเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งรอบข้าง มีท่วงทำนองจะราบรื่น รวดเร็ว แข็งแรง ลึกกลับ และสนุกสนานเพื่อสร้างบรรยากาศในพิธีให้มีสีสัน ลึกกลับของวัฒนธรรมซึ่งสร้างความโดดเด่นและแสดงให้เห็นถึงพลังของความเชื่อนี้

ตัวอย่างเนื้อเพลงบางส่วนเพลง Châu Văn

Châu Văn - Ái Hòa แปลเป็นภาษาไทย

ภาพที่สวยงามนั่นคือเมือง Hué (เฮว้)

Hué (เฮว้) นี่ก็ทิวทัศน์อันงดงามงดงาม

แม่น้ำ Hương (เฮื่อง) ตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ

สายน้ำ Hén Dã Viên (เห็น ต้า เวียน) ล้อมรอบทั้งสองฝั่ง

ทั้งสองด้านคือ Hén Dã Viên (เห็น ต้า เวียน)....

2.2.1.3.3. บทสวดมนต์และการรำรำ

พิธีกรรมจะมีบทสวดมนต์ทั้งหมด 36 บท เรียกว่า “ส้าย ดง” (gia dong) ซึ่งแต่ละบทสวดจะบอกกล่าวถึงเรื่องราวของเทพเจ้าในตำนานต่างๆของเวียดนาม คั่งคำกว้างของ นายเหงเวียนเตียนหญุง เจ้าหน้าที่วิจัยของศูนย์วิจัยความเลื่อมใสเวียดนามกล่าวว่า “ ในอดีตชาวเวียดนามเชื่อว่า มีเทพ ๓๖ องค์ที่ปกครองท้องฟ้า พื้นดิน สายน้ำและป่าเขาของคนเวียดนาม เทพ ๓๖ องค์จะถูกจัดลำดับตามตำแหน่งจากสูงลงไป ซึ่งเทพแต่ละองค์จะมีชะตากรรมกับมนุษย์หนึ่งคนซึ่งทำให้คนๆนั้นนับถือการเข้าทรง ผู้ที่นับถือการเข้าทรงมีหน้าที่ดูแลชีวิตทางจิตใจและทางวิญญาณตามศาลบูชาเทวดาต่างๆ ” (Lan Anh-VOV5,2557)

ดังนั้นภายในพิธีกรรม บทสวดมนต์แต่ละบทสวดจะแตกต่างกันไปตามเรื่องราวสำคัญของแต่ละเทพเจ้าที่เข้าทรงเช่นเดียวกับทำเดินรำก็แตกต่างกันไปตามบุคคลที่เข้าร่างทรงด้วย เช่น การเดินรำแบบเปลือยกายพ่นน้ำ การเดินรำการถวายของขวัญแก่เทพ การเดินรำดาบและเดินรำโบว์หรือริบบิ้น เป็นต้น

2.2.2. พิธีเซ่นไหว้เจ้าแม่

เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในความเชื่อเจ้าแม่ เพราะพิธีเซ่นไหว้เป็นการแสดงออกถึงการเคารพและเลื่อมใสจงรักภักดีต่อเจ้าแม่แต่ละองค์ โดยพิธีการเซ่นไหว้นี้ไม่ใช่เพียงแต่เฉพาะเทศกาลวันสำคัญเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ผู้คนสามารถปฏิบัติต่อเจ้าแม่ได้ในชีวิตประจำวัน เมื่อประสบปัญหาความไม่สบายกาย ใจ เจ็บป่วย การขอมาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การขอพรให้คลบนคาลสิ่งที่ยารักษา ผู้คนที่ศรัทธาก็จะต้องทำพิธีเซ่นไหว้เจ้าแม่ เทพสตรี ที่บูชา โดยมีเครื่องเซ่นไหว้ทั้งของคาว หวาน เพื่อเป็นการต้อนรับและขอบคุณเทพทั้งหลาย

2.2.2.1. เครื่องเซ่นไหว้

เครื่องเซ่นไหว้สำหรับงานเทศกาลของเหล่าผู้ที่ศรัทธาเจ้าแม่ สิ่งที่ต้องเตรียมและเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในพิธีเซ่นไหว้ก็คือ จิตใจที่ศรัทธา โดยสิ่งของที่ใช้นำมาใช้ในพิธีเซ่นไหว้ประกอบไปด้วย เครื่องเซ่นไหว้เครื่องเทศ คือ รูป ดอกไม้ ฝัฟ เทียน ขนมนมแข็ง (Banh) น้ำชา ไบพลู ถ้วยชาม ข้าว เกลือ กระจก หวี บุหรี่ ผ้าเช็ดหน้า หนังสือปกกาและไขดิบ สิ่งของเหล่านี้จะต้องถูกจัดใส่ถาดสำหรับเดี่ยวของสิ่งของแต่ละอย่าง

สำหรับบางเทศกาลที่ไม่สามารถจัดพิธีเป็นกลุ่มได้นั้น การเซ่นไหว้เล็กของแต่ละบุคคล จะประกอบไปด้วย รูป ดอกไม้ (ในอดีตนิยมใช้ดอกลิลลี่ ดอกเดซี่ ดอกกุหลาบนิยมมากที่สุด) น้ำชา ผลไม้ เครื่องเซ่นเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความจงกรม

สำหรับของคาว สามสิ่งจะประกอบไปด้วย ไก่ 1 ตัวหรือ ห่าน 1 ตัว ,ปลาตะเพียน ,เนื้อหมูหรือส่วนของขาหมู หรือหมูย่าง ทั้งหมดต้องประกอบอาหารให้สุกแล้วใส่ถาดเครื่องเซ่น วางไว้ใกล้กับกระดิกเหล้า

2.2.3.งานเทศกาลเกี่ยวกับเจ้าแม่

ในประเทศเวียดนามโดยทั่วไป ความเชื่อเกี่ยวกับการนมัสการเจ้าแม่นี้ ปรากฏให้เห็นอยู่ในหลายเมือง แต่ที่เมือง Nam Dinh ถือว่าเป็นหัวใจของสถานที่สักการบูชาเทพธิดาหรือเจ้าแม่ เพราะมีสถานที่สักการบูชาเจ้าแม่ถึง 400 แห่ง อันเป็นศูนย์กลางของความเชื่อเจ้าแม่นี้

เทศกาล ฟู เดย (Phu Day) จะถูกจัดขึ้นในเดือนจันทรคติที่สามของทุกปี เพื่อเป็นการเชิดชูเจ้าแม่ Lieu Hanh อันเป็นหัวหน้าแห่งเจ้าแม่ทั้งหลาย ซึ่งเจ้าแม่เลียว แฮ่ง (Lieu Hanh) ได้รับการเคารพบูชาในหลายๆเมืองของเวียดนาม แต่ในเทศกาล Phu Day จะเป็นเทศกาลที่ใหญ่ที่สุดและเป็นต้นฉบับดั้งเดิมมากที่สุด เทศกาล Phu Day จะจัดขึ้นระยะเวลาหลายวันด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ในเทศกาลก็จะประกอบไปด้วย การร้องเพลงและเต้นรำ ถือเป็นพิธีการที่มีสีสันลึกลับของพลังลึกลับพิเศษของวัฒนธรรมความเชื่อเจ้าแม่นี้ งานเทศกาล Phu Day นับเป็นเทศกาลที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญหนึ่งของประวัติศาสตร์อันยาวนานของ เจ้าแม่ Lieu Hanh วัน Phu Day นี้จึงถือเป็นศูนย์กลางของมรดกทางวัฒนธรรมแห่งการนมัสการเจ้าแม่

การปฏิบัติต่อเทศกาลนมัสการเจ้าแม่เหล่านี้เป็นการตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณความปรารถนาในชีวิตประจำวันของมนุษย์และการได้รับความช่วยเหลือในการบรรลุต่อความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดี ประสบความสำเร็จ โชคลาภ และสุขภาพร่างกายที่ดี

นอกจากนี้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในเทศกาลนมัสการเจ้าแม่ มีส่วนช่วยรักษาส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์พื้นเมืองอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ที่มีการผสมผสานทั้งเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรีและการรำร่ายแบบดั้งเดิม บุคคลที่นับถือและบุคคลที่ปฏิบัติงานทั้งผู้ร่วมพิธี นักดนตรี จะถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่สมาชิกที่มาใหม่หรือผู้ที่สืบทอดของการนมัสการเจ้าแม่ ปัจจุบันนอกจากงานเทศกาลแล้ว เราสามารถเห็นการอนุรักษ์เหล่านี้ได้ตามโรงละครเวียดนาม ที่กรุงฮานอย โดยจะมีการแสดงชื่อชุดว่า Tu Phu เป็นการเล่าเรื่องราวของเทพธิดาในเวียดนาม อันเป็นการเชิดชูวัฒนธรรมเจ้าแม่ และเทศกาล Phu Day นี้ก็ทำให้เกิดการเชิดชูสตรีและเพิ่มบทบาทของสตรีในสังคมเวียดนามมากขึ้นอีกด้วย

3. ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาเจ้าแม่

3.1. ความคิดความเชื่อเรื่องผีและบรรพบุรุษ

คำว่า ผี มีความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานฉบับออนไลน์ ว่า

“ น. สิ่งที่มีมนุษย์เชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับ มองไม่เห็นตัว แต่อาจจะปรากฏเหมือนมีตัวตนได้อาจให้คุณหรือโทษได้ มีทั้งดีและร้าย เช่น ผีปู่ย่าตายาย ผีเรือน ผีห้า เรียกคนที่ตายไปแล้ว

(โบ) เทวดา

(ปาก) โดยปริยายหมายความว่า เลว เช่น คนผี

เรียกบุคคลที่หมกมุ่นในการพนันว่า ผีการพนันเข้าสิง” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา , 2554)

จากความหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าผีนั้น มีทั้งผีดีและผีร้าย เชื่อว่าผีสามารถให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์ได้ ผีเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นแต่มีอำนาจลึกลับในการทำให้เกิดปรากฏการณ์ทั้งดีและร้ายได้ เช่น ผีบ้าน ผีเรือน ผีเมือง ผีฟ้า ผีป่า ผีน้ำ ผีบรรพบุรุษ เป็นต้น

คนเวียดนาม โดยเฉพาะคนพื้นเมือง เมื่อเกิดการเจ็บป่วยของคนในชุมชน มักจะเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะ ผีคนนั้นไม่พอใจ จึงทำให้ผู้คนนั้นเจ็บป่วยไข้ได้ โดยเฉพาะเมื่อเกิดอาการป่วยกะทันหัน ผู้คนมักจะเชื่อว่าเป็นการกระทำของผีร้าย ผู้คนจึงต้องอาศัยคนที่สามารถรักษาอาการป่วยในชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนก็มีชื่อเรียกและหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในกลุ่มชาวไ้ ของเวียดนาม เมื่อมีคนเจ็บป่วยจะมีผู้คนรักษาอาการ เรียกว่า พ่อหมอและย่าจิม พ่อหมอมีหน้าที่ติดต่อกับโลกวิญญาณ ตรวจสอบอาการว่าเกิดจากผีคนใดและทำหน้าที่ส่งผี ส่วนย่าจิม จะเป็นผู้หญิงมีหน้าที่เป็นร่างทรงในการประกอบพิธีกรรมเท่านั้น สำหรับกลุ่มพื้นเมืองอย่างชาวไตคำก็มีคนรักษาอาการเจ็บป่วยเช่นเดียวกัน แต่จะใช้ชื่อเรียกว่า พ่อมดและแม่มด เป็นต้น

เนื่องจากสมัยโบราณไม่มีองค์ความรู้เรื่องการแพทย์เท่าปัจจุบัน ผู้คนสมัยก่อนนั้นจึงเกิดความเชื่อเหล่านี้ว่าทุกสิ่งล้วนเกิดจากอำนาจของผีร้ายเป็นผู้กระทำ จึงเป็นที่มาของพิธีกรรมการรักษาอาการเจ็บป่วย การเซ่นไหว้เพื่อให้ผีคนนั้นพอใจ หรือการขอขมา และนอกจากนี้สิ่งเหล่านี้ก็ทำให้เกิดพิธีเข้าทรง เพื่อต้องการที่จะสื่อสารติดต่อกับผีร้ายเหล่านั้น โดยผ่านคนกลางที่สามารถติดต่อกับวิญญาณ

ได้ พิธีกรรมเหล่านี้ยังคงปรากฏอยู่ในศาสนาเจ้าแม่ ทำให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้ผู้พัฒนาผ่านกาลเวลาและอิทธิพลต่างๆจนเกิดเป็นวัฒนธรรมความเลื่อมใสเจ้าแม่ที่มีการจัดงาน เทศกาลขึ้นอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ที่มีใช้เพียงวัฒนธรรมแก่กลุ่มคนชนบท คนป่าคนเขาเท่านั้น

ผีบรรพบุรุษ เป็นผีที่คนเวียดนามให้ความสำคัญอย่างมาก ซึ่งผีบรรพบุรุษนั้นคือ บุคคลที่ล่วงลับไปแล้วในครอบครัวหรือบุคคลที่สำคัญในชุมชนที่ให้ความเคารพ บรรพบุรุษในตำนาน เมื่อตายไปแล้วลูกหลานก็จะสร้างหิ้งบูชาไว้ในบ้านหรือชุมชนไว้เพื่อบูชาบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วของครอบครัวตนเอง ซึ่งหิ้งบูชาเหล่านี้จะมีอยู่ในทุกๆบ้านของคนเวียดนาม

ตัวอย่างจากข้อมูลความเชื่อของชาวไทดำที่ปรากฏความเชื่อเรื่อง ผีและขวัญ ให้ความหมายผีเมือง ว่า คือผีของอดีตเจ้าเมืองหรือผู้ปกครอง , ผีบ้าน คือผีหัวหน้ากลุ่มที่มาบุกเบิกที่ดินสร้างชุมชน และผีบรรพบุรุษ คือ ผีประจำตระกูลของชาวไทดำ เรียกว่า ผีดำ เป็นต้น หิ้งมักจะตั้งอยู่ที่คันท่อน้ำเข้าทางเข้าประตู ซึ่งคนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวก็จะบูชาเช่น ไหว้บรรพบุรุษตามโอกาสสำคัญๆ เช่น เมื่อมีงานแต่ง งานฉลองสำคัญ เทศกาล งานศพ คนเวียดนามจะต้องจุดธูปบอกกล่าวบรรพบุรุษบนหิ้งก่อนที่จะกระทำการสิ่งใดเสมอ เพื่อเป็นการให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษ และคนเวียดนามยังเชื่อว่า หากลูกหลานคนใดไม่เคยเช่น ไหว้บรรพบุรุษเลย บุคคลนั้นจะมีชีวิตที่ไม่มีความสุข เกิดการเจ็บป่วย เป็นต้น

ดังนั้น การปรารถนาที่จะทำให้ตนเอง ครอบครัวและชุมชน ปราศจากสิ่งเลวร้าย ผู้คนจึงเกิดความคิดความเชื่อที่จะแสดงความนอบน้อม เคารพต่อผีเหล่านั้น เป็นเหตุให้เกิด พิธีกรรมเช่น ไหว้ พิธีกรรมขอขมา พิธีกรรมเข้าทรงเพื่อติดต่อกับผีเหล่านี้ อันเป็นพิธีกรรมที่ต้องการสร้างความพึงพอใจต่อผีในความเชื่อเรื่องผีของแต่ละชุมชน เพื่อที่จะไม่เกิดสิ่งร้ายๆขึ้นทั้งตนเองและชุมชน ความต้องการที่จะมีชีวิตที่สงบสุข เจริญ มีสุขภาพดี

นอกจากผีบรรพบุรุษในครอบครัวแล้ว คนเวียดนามเองก็ยังให้ความสำคัญกับบรรพบุรุษผู้ให้กำเนิดเวียดนามตามตำนาน โบราณด้วย อย่างเทพธิดาเอวเกอกับเทพมังกรหลักทองกวน ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับการกำเนิดชาวเวียดนาม ซึ่งตำนานเหล่านี้ถูกเล่าขานมาเป็นเวลานานจนปัจจุบัน ชาวเวียดนามให้ความเลื่อมใสและยกย่องทั้งสองในฐานะเป็นผู้ให้กำเนิดเวียดนาม มีการจัดพิธีกรรมเช่น ไหว้ใน

หลายพื้นที่ของเวียดนาม ทั้งในชุมชน เขตพื้นที่โบราณสถาน รวมถึงกลุ่มคนที่อยู่ต่างแดนแต่ศรัทธาต่อบรรพชนผู้เหล่านี้ ก็มีการจัดพิธีกรรม เพื่อแสดงความเคารพต่อบรรพชนผู้หุ่งและเจ้าแม่เอิวเกอ ซึ่งงานจะจัดในตอนเช้าของวันที่ 5 หรือวันที่ 6 เดือนสามตามจันทรคติ เช่น งานเทศกาลวิหารหุ่ง ที่จัดขึ้นเมื่อ วันที่ 5-10 เดือนสามตามจันทรคติ พ.ศ. 2557 ณ เขตโบราณสถานประวัติศาสตร์วิหารหุ่ง ณ นครเหวียดจี้ จังหวัดฟู๋ ภายในงานมีการแห่ขบวนรูปปั้นของทั้งสองพระองค์ จัดพิธีสักการบูชาภักษัตริย์หลากหลายกลองและเจ้าแม่เอิวเกอที่หน้าหิ้งบูชาภักษัตริย์หลากหลายกลอง บรรดาผู้แทนและพี่น้องประชาชนจำนวนมากได้จัดรูป และถวายดอกไม้ เพื่อแสดงความสำนึกในบุญคุณต่อคุณูปการของพระองค์ที่ได้สร้างประชาชาติเวียดนาม และขอให้พระองค์ทรงปกป้องคุ้มครองเพื่อให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง ทุกครอบครัวทุกคนมีความเจริญ และยังมีการถวายเครื่องเซ่นไหว้ซึ่งประกอบด้วย ขนมข้าวต้มมัดใหญ่ 100 อัน ขนมแป้ง แซ่ (bánh dầy) มาก พลุ ดอกไม้และผลไม้เสมือนเป็นเครื่องเซ่นไหว้ของลูกทั้งหมด 100 คนที่ถวายแด่เจ้าแม่เอิวเกอ (สถานีวิทยุเวียดนาม VOVworld, 2557)

ความเชื่อเรื่องผี เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ ในระบบความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเจ้าแม่ เทพสตรี เพราะเมื่อกาลเวลาผ่านไป สังคมเวียดนามเมื่อได้รับวัฒนธรรมจากจีน วัฒนธรรมอินเดียและวัฒนธรรมตะวันตก โดยเฉพาะจีนที่มีบทบาทมากในสังคมเวียดนาม ทั้งในด้านการปกครอง ศาสนาความเชื่อ การศึกษา ส่งผลต่อระบบความคิด ความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนามให้เปลี่ยนแปลงไป แต่คนเวียดนามเองมิได้ละทิ้งความเชื่อดั้งเดิมของตนทั้งหมด เพียงแต่นำอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติเหล่านั้นมาผสมผสานให้เข้ากับสังคมเวียดนาม ให้กลายเป็นวัฒนธรรมเวียดนาม อย่างในเรื่องของความเชื่อเรื่องผี บรรพบุรุษดั้งเดิมของคนเวียดนามก็ได้ถูกผสมผสานกับความเชื่อเรื่องเทพของจีน ทำให้ผีเหล่านั้นถูกยกย่องให้เป็นสิ่งในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องมีพิธีกรรมเซ่นไหว้ ในพิธีก็จะดนตรี การแสดงรำรำ มีรูปปั้นเคารพสักการะที่ถูกแต่งองค์สีสดใสคล้ายเทพจีน มีแท่นศาลเพื่อบูชาตกแต่งแทบจะคล้ายกับศาลตั้งู๋ ของชาวจีน บางครั้งภายในศาลก็มีเทพสตรีของจีนด้วย

ปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องผีเหล่านี้ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและบริบททางสังคม ที่เปลี่ยนแปลงและเห็นได้อย่างชัดเจน ก็คงจะเป็นอิทธิพลจากวัฒนธรรมจีน เนื่องจากเวียดนามเองตกอยู่ภายใต้อำนาจจากจีนเป็นเวลานาน ทำให้วัฒนธรรมจีนแทรกซึมและปรากฏอยู่แทบทุกแห่งหนในเวียดนาม

ซึ่งเมื่อความเชื่อเรื่องเทพของจีนเข้ามามีบทบาทในสังคมเวียดนามมากขึ้น ทั้งเหล่าบรรพบุรุษ บรรพบุรุษทั้งจากเรื่องจริงและตำนานของเวียดนามเอง ก็ได้ถูกยกย่องคล้ายกับเทพสตรีของจีนเช่นกัน มีการสร้างวัดพุทธ ศาลเจ้าแบบจีน และภายในวัดก็มีแท่นบูชาของเหล่าเทพต่างๆของจีน และเทพสตรีที่เวียดนามนับถือ โดยเฉพาะ พระโพธิสัตว์ อันเป็นเทพของพุทธศาสนาจากจีน ได้ถูกให้ความสำคัญและยกย่องให้อยู่เหนือสุดของทุกเหล่าองค์เทพของเวียดนามที่ชาวเวียดนามเองก็ยังคงนับถืออยู่ และชาวเวียดนามเองก็เริ่มนับถือเทพอื่นๆที่มาจากจีนด้วยเช่นกัน เนื่องจากช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้การปกครองจากจีนอย่างยาวนาน คนจีนและคนเวียดนามก็ได้แต่งงานมีลูก มีหลานร่วมกัน ทำให้วัฒนธรรมจีนแพร่สู่เวียดนามอย่างแพร่หลาย

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องของผี เป็นรากฐานของความเชื่ออื่น ทั้งจากความเชื่อเกี่ยวกับผีในธรรมชาติ ผีบ้านผีเมือง ผีบรรพบุรุษ ผีบรรพบุรุษ ผีบรรพบุรุษ ตำนาน โบราณ ซึ่งความเชื่อเรื่องผีเหล่านี้ ยังคงฝังอยู่ในรากลึกของคนเวียดนาม แม้ในช่วงเวลาที่เวียดนามจะถูกครอบงำวัฒนธรรมจากจีน คนเวียดนามมิได้ละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนทั้งหมด แต่ผสมผสานความเชื่อและวัฒนธรรมให้เข้ากับสังคมที่ถูกเปลี่ยนแปลงไป ความเชื่อเรื่องผี บรรพบุรุษของคนเวียดนาม ก็ยังคงฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของคนเวียดนามทุกคน.

3.2. ความคิดความเชื่อเรื่องธรรมชาติ

ความเชื่อเรื่องผีมักผูกพันกับธรรมชาติอยู่เสมอตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามป่าตามเขามีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ มักจะเชื่อว่าทุกแห่งหนมีผีอาศัยอยู่ เช่น ผีป่า เชื่อว่าเป็นผีที่คุ้มครองดูแลป่าเขา ผีน้ำ คือผีที่ดูแลน้ำ ทะเล ผีบ้านผีเรือน คือ ผีที่คอยคุ้มครองดูแลในพื้นที่อาศัยบริเวณนั้น

ในสมัยโบราณยังไม่มียังมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อเกิดปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ร้าย ทั้งจากภัยพิบัติ เช่น คลื่นลมรุนแรง ฝนฟ้าคะนอง พายุ และอาการเจ็บป่วยของคนในชุมชน ชาวบ้านมักจะหวาดกลัวกับสิ่งที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่รู้สาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์และเหตุการณ์เหล่านั้นอย่างในปัจจุบัน ที่มีการพัฒนาทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ผู้คนได้รับองค์ความรู้เรื่องของการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร มีองค์ประกอบอย่างไร และอาการเจ็บป่วยของคนนั้นเกิดจากสาเหตุใด ซึ่งแตกต่างกับสมัยโบราณที่ยังไม่มีองค์ความรู้เหล่านี้ ผู้คนจึงมีระบบความคิดและเชื่อว่า ทุกสิ่งที่เกิดทั้งดีและร้ายนั้นเกิดจากผี ผีที่อยู่รอบตัวและในธรรมชาติ เป็นผู้ทำให้เกิดปรากฏการณ์เช่นนั้น

ผู้คนในสมัยโบราณจึงเกิดระบบความคิดความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้ มีผีอาศัยอยู่ เช่น ในแม่น้ำก็จะมีผีน้ำเป็นผู้ดูแลน้ำ เหล่าสัตว์ในแม่น้ำ บนป่าเขา ก็จะมีผีป่าเขา คอยดูแลพื้นที่บริเวณเหล่านั้น คนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นก็จะต้องให้ความเคารพต่อสถานที่นั้น จนเกิดเป็นพิธีกรรมเช่นไหว้ เพื่อไม่ให้เกิดสิ่งเลวร้าย เกิดความสงบสุขต่อตนเอง ครอบครัว และคนในชุมชน

ในสมัยก่อนผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งแน่นอนคือต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำนา ดังนั้น การบูชาเช่นไหว้ เหล่าธรรมชาติ ดิน น้ำ ฟ้า เป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดพายุรุนแรง น้ำท่วม จะส่งผลให้พื้นที่ไร่นาเสียหาย บ้านเรือนพังเสียหาย ผู้คนก็จะไม่มีกิน ตกยากลำบาก จึงเกิดระบบความคิดความเชื่อที่จะเช่นไหว้ธรรมชาติเหล่านั้น เกิดพิธีกรรมแห่ขอฝน พิธีกรรมเช่นไหว้ มีการนำดอกไม้ เนื้อสัตว์ หมู ไก่ กล้วย มาสังเวยให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อสร้างความพึงพอใจ และคลบนันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลเก็บเกี่ยว สิ่งเหล่านี้ทำให้อาสาณามี ถูกยกย่องเป็นสิ่งที่สูงศักดิ์มากขึ้น จากที่เมื่อก่อนเป็นเพียงแคผี แต่เมื่อเกิดความเชื่อเหล่านี้ ผู้คนต่างให้ความเคารพยกย่องมากขึ้น ผีเหล่านี้จึงได้รับการยอมรับในฐานะเป็นผู้คุ้มครองดูแลมากขึ้น ในเวลาต่อมาก็มีการสร้างศาล หรือแท่นบูชาในบ้านหรือในชุมชนไว้สำหรับไหว้ด้วย

ในเวลาต่อมาความเชื่อเรื่องผี ได้ถูกพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปบ้าง จากการรับวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งด้านการปกครองและด้านศาสนา ทำให้ความเชื่อเรื่องผี ถูกยกย่องให้สูงขึ้นเหมือนเทพเจ้า มีการกราบไหว้ มีพิธีกรรม มีรูปปั้นเพื่อให้ผู้คนแสดงความเคารพ โดยเฉพาะอิทธิพลทางด้านศาสนาพุทธ

ความเชื่อเรื่องเทพ นักปราชญ์ขงจื้อและเหล่าเทพเต๋า ได้ถูกผสมผสานกับศาสนาผีดั้งเดิม และความเชื่อเรื่องเทพแบบจีนเข้ามาผสมกับความเชื่อเรื่องผีดั้งเดิม จากเดิมเป็นเพียงแค่มิที่มีความน่าหวาดกลัว แต่เมื่อเวลาผ่านไปผีเหล่านี้ได้รับถูกยกย่องให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คั่งเทพตามแบบวัฒนธรรมจีน ซึ่งเทพเจ้าในเวียดนาม ในอดีตชาวเวียดนามมีเทพทั้งหมด 36 องค์ที่มีหน้าที่ปกครองท้องฟ้า พื้นดิน สายน้ำ และป่าเขาของคนเวียดนาม โดยถูกจัดลำดับตามตำแหน่งจากที่สูงลงไป เทพบางองค์ส่วนหนึ่งมาจากเทพจีน และส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนามเอง จากผีที่นับถือกลายมาเป็นเทพ ซึ่งเทพของเวียดนามดั้งเดิมเหล่านี้มักจะเกี่ยวข้องกับธรรมชาติเสมอ และแม้กระทั่งเทพจากตำนาน โบราณก็ยังเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่น เทพธิดาเอิวเกอ เป็นเทพแห่งสวรรค์ เทพเซินดินห์ เป็นเทพแห่งป่าเขาตากตำนานโบราณ เจ้าแม่ Tam Phu สามองค์ อันเป็นตัวแทนของ สวรรค์ ป่า น้ำ เป็นต้น

สำหรับตำนาน โบราณเวียดนามหลายเรื่อง ที่ปรากฏเรื่องราวที่เกี่ยวกับธรรมชาติ อย่างตำนานเรื่องกำเนิดราชวงศ์ห่งของเวียดนาม ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ ว่าด้วยเรื่องราวของเจ้าลี้กลองกวนและอวโกล ให้กำเนิดบุตร 100 คน ต่อมาลูกชายคนหนึ่งของลี้กลองกวน มีพระธิดางดงามองค์หนึ่ง จนเกิดเรื่องราวการแย่งชิงพระธิดาระหว่างเทพแห่งสององค์คือ เทพแห่งขุนเขาเซินดินห์และเทพแห่งสายน้ำถวียดินห์ โดยเทพแห่งขุนเขาเซินดินห์เป็นผู้ชนะ โดยการนำของขวัญแต่งงานมาได้ก่อน จึงทำให้เทพแห่งสายน้ำเกิดความแค้น จึงใช้น้ำต่อสู้อันแต่เซินดินห์ก็สามารถเอาชนะได้ เชื่อว่าตำนานเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ต้องต่อสู้กับภัยพิบัติน้ำท่วมในทุกๆปีในหน้าร้อนของเวียดนาม ซึ่งตำนานเหล่านี้ก็สะท้อนถึงวิถีชีวิตจริงของคนเวียดนาม ที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติอยู่เสมอ

เทพธิดาสาม ฟู (Tam phu) เทพธิดา 3 องค์ อันเป็นตัวแทนของเทพศักดิ์สิทธิ์แห่งอาณาจักรจักรวาล ซึ่งรูปเคารพของทั้งสามองค์จะตั้งอยู่ในศาลเล็กๆ หรือแท่นบูชา ตามวัดพุทธในเวียดนาม โดยทั้งสามองค์ได้ถูกแต่งองค์ทรงเครื่อง โดยใช้สัญลักษณ์ของแต่ละสีเพื่อแทนสัญลักษณ์ของอาณาบริเวณที่เทพธิดาคุ่มครองอยู่ ประกอบไปด้วย องค์เจ้าแม่เม้า เทื่อง เทียน (Mau Thuong Thien) แต่งองค์เป็นสีแดง นั่งอยู่ตรงกลาง เป็นตัวแทนของเจ้าแม่แห่งสวรรค์ ท้องฟ้า องค์เจ้าแม่เม้า ทว่าย (Mau Thoai) แต่งองค์เป็นสีขาว นั่งอยู่ซ้ายสุดของเทพสามองค์เป็นตัวแทนของเจ้าแห่งสายน้ำ ทะเล และองค์สุดท้ายเม้า เทื่อง เงื่อน (Mau Thuong Ngan) แต่งองค์เป็นสีเขียว นั่งอยู่ทางขวา เป็นตัวแทนของเจ้าแม่แห่งป่า

เขา รูปแบบของเทพธิดาตาม ฟู้นี่แสดงให้เห็นเด่นชัดในเรื่องของความเชื่อเรื่อง ศาสนาผี เจ้าแม่ และ ธรรมชาติ ที่ผสมผสานกัน จนกลายเป็นรูปแบบการบูชาหนึ่งในศาสนาเจ้าแม่ เจ้าแม่เหล่านี้ถูกเช่นไหว้ บูชา ดังเทพองค์อื่นๆ จากผี คู่เทพธิดา และเป็นความเชื่อเรื่องเจ้าแม่ในปัจจุบัน

3.3. ความกตัญญูเชื่อเรื่องผู้หญิง

ในอดีตผู้หญิงมีบทบาทสำคัญ และมีบทบาทที่สูงกว่าผู้ชาย เพราะคนโบราณเชื่อว่าผู้หญิงเป็น ต้นกำเนิดของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ เป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์ ใช้ชื่อเรียกของผู้หญิง คำว่า แม่ แทน สิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ แม่ป่า แม่เขา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของ สตรีในอดีต ว่ามีบทบาทที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับสิ่งในธรรมชาติ ทั้งจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของธรรมชาติ มักจะเป็นผู้หญิงเสมอ

ภายในครอบครัวผู้หญิงเองก็มีบทบาทสำคัญคือ เป็นคนที่ดูแลทุกคนในครอบครัวและมีอำนาจ ในการดูแล ตัดสินใจทุกสิ่งในบ้าน การประกอบอาหาร ดูแลความสะอาดภายในบ้าน ส่วนผู้ชายมีหน้าที่ ในการทำงานนอกบ้าน เรียกได้ว่า ในสมัยก่อนผู้หญิงนั้นเปรียบเสมือนหัวหน้าครอบครัวที่เป็นทั้งผู้ให้ กำเนิดและดูแลทุกสิ่งในครัวเรือน นอกจากในครอบครัว ในชุมชนผู้หญิงเองก็มีความสำคัญในชุมชน เช่น เป็นหัวหน้าชุมชนหรือหมู่บ้าน เป็นหมอรักษาอาการเจ็บป่วยคนในชุมชนและดูแลคนในชุมชน โดยผ่านการทำพิธีเข้าทรง เพื่อติดต่อสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อที่จะรักษาอาการเจ็บป่วยเหล่านั้น เป็น ต้น หน้าที่สำคัญๆ ในชุมชนนี้ มักจะเป็นผู้หญิง และในความเชื่อเรื่องผีก็มักจะเกี่ยวพันกับผู้หญิงเสมอ

อย่างไรก็ตามพิธีกรรมส่วนใหญ่ของชาวยี่ จะมีหมอ เป็นผู้นำในการประกอบพิธี เรียกว่าเป่ามั่ว จะ เป็นผู้ชาย โดยมีหน้าที่ทำนายสาเหตุการเจ็บป่วยและส่งขวัญผีเท่านั้น แต่หน้าที่การเป็นร่างทรงเป็น หน้าที่ของผู้หญิงเท่านั้น เรียกว่า ย่ายี่ เช่นเดียวกับชาวไฮในเวียดนาม ที่ในพิธีรักษาอาการเจ็บป่วย จะให้ ผู้หญิงทำหน้าที่เป็นร่างทรงเพื่อประกอบพิธีรักษาอาการเท่านั้น เรียกว่า ย่าจิม เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า แม้กระทั่งการให้กำเนิดที่เป็นเรื่องของผู้หญิงแล้ว การเจ็บไข้ได้ป่วย ผู้หญิงก็มีบทบาทสำคัญที่สุด และเป็นบุคคลที่สามารถมีอำนาจบางสิ่งที่สื่อสารเพื่อเข้าทรงได้ เพราะ

ความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงนั้น เป็นผู้ให้กำเนิด ผู้หญิงจึงเปรียบกับธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์และมีพลังอำนาจ ลึกลับลึกลับบางอย่าง

ปัจจุบันสำหรับพิธีเข้าทรง (Len dong) ในศาสนาเจ้าแม่่นั้น ผู้หญิงก็มีบทบาทสำคัญที่สุด นั่นคือการเป็นร่างทรง มีความสามารถในการติดต่อกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์เพื่อติดต่อกับเหล่าเทพที่ประทับได้ โดยในอดีตจะใช้เป็นผู้หญิงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันร่างทรงที่เรียกว่า แท่งคอง สามารถใช้ผู้ชายในการแสดงได้ แต่ยังคงต้องแต่งองค์ทรงเครื่องและแต่งหน้าให้เหมือนสตรี และรำรำเช่นเดียวกับสตรีดั้งเดิม ในพิธี ผู้หญิงเป็นหัวใจหลักของศาสนาเจ้าแม่ ในขั้นตอนการเข้าทรงจะต้องมีผู้ช่วยอันเป็นบริวารคอยช่วยเหลือ ร่างทรง ให้การเปลี่ยนชุดเครื่องแต่งกายตามองค์ที่เข้าทรง โดยผู้ช่วยนั้นก็ต้องเป็นผู้หญิงเท่านั้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการมีบริวารของเจ้าแม่ในการปกครองอำนาจสูงสุดในพิธีกรรม

ในพิธีเข้าทรง มีการบรรเลงดนตรี รำรำ มีของเช่นไหว้ สำหรับอาหารคาวอาหารหวาน น้ำชา ล้วนเป็นเครื่องเพื่อบรรณาการให้กับองค์เทพที่จะประทับร่างทรง สิ่งเหล่านี้ทำเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อเหล่าเทพ ในการที่จะเข้าทรงเพื่อมาติดต่อสื่อสาร และให้พรกับคนในชุมชน ส่วนเทพที่เข้าทรงนั้นมีทั้ง เทพสตรีจากจีน พระโพธิสัตว์ เจ้าแม่ เหล่าบรรพกษัตริย์ และวีรสตรีวีรบุรุษที่มีคุณูปการต่อชาติบ้านเมืองเวียดนาม

การเปลี่ยนแปลงของบทบาทสตรี ในศาสนาเจ้าแม่่นั้นถูกเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมและยุคสมัยที่รับวัฒนธรรมต่างๆเข้ามาผสมผสาน ทั้งจากพุทธศาสนาจากผ่านจีนและอินเดีย ขงจื้อและเต๋า จากเดิมที่มีเพียงแค่ศาสนาผี ที่เป็นศาสนาดั้งเดิมอันเป็นศาสนาสำหรับเพศหญิง เมื่อมีอิทธิพลจากศาสนาอื่นอย่างพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายเป็นใหญ่ ทำให้บทบาทของสตรีในด้านศาสนาถูกมองว่าด้อยกว่าเพศชาย และอีกเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้บทบาทของสตรีลดลงในด้านศาสนา ก็ในเรื่องของการสืบทอดการเป็น ผู้มีอำนาจในการติดต่อผี อย่างร่างทรงกับหมอ มีความแตกต่างกัน สำหรับร่างทรง หรือที่ชุมชนบางชุมชนเรียกคนเหล่านี้ว่า ย่าจิม ย่ายี แม่มด จะสืบทอดการเป็น โดยผ่านสัญญาบางอย่างที่เป็นผู้เลือก โดยไม่สามารถพิสูจน์ได้หรือถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ เพียงแต่เป็นแก่ผู้ถูกเลือกเท่านั้น และคนที่เลือกจะเป็นไปตลอดชีวิต แต่สำหรับการเป็น หมอ นั้น มีลักษณะการถ่ายทอดเป็นองค์ความรู้ที่สามารถจับต้องได้ สามารถศึกษาผ่านตัวอักษรหรือคำพูดได้ จึงมีความน่าเชื่อถือกว่า

และผู้ใดก็ได้ที่สามารถรับความรู้นั้น การถ่ายทอดการเป็นหมอจึงได้รับการยอมรับมากกว่า มด ย่าจิม และการเป็นหมอ ก็ถูกพัฒนาองค์ความรู้ของสังคมยุคสมัยใหม่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปัจจุบันการรักษาอาการเจ็บป่วยทั้งหมด จึงเป็นหน้าที่หลักของหมอ แต่สำหรับ มด มีเพียงบางชุมชนที่ห่างไกล ความเจริญ ตามป่าเขา ที่ยังคงรักษาอาการเจ็บป่วยผ่านแม่มดอยู่

3.4. ความคิดความเชื่อเรื่องระบบครอบครัวและระบบชนชั้น

ตั้งแต่แรกเกิด เราก็พบว่าคนเวียดนามพื้นเมืองนั้นมีวัฒนธรรมอันเป็นระบบครอบครัว เห็นได้จากการที่เด็กแรกเกิดของชาวไฮ้ เมื่อเกิดมานั้นก็ต้องมีการทำพิธีสู่ขวัญทั้งมารดาและลูกที่เกิดมา เพื่อให้คลอดง่ายและสุขภาพแข็งแรง เมื่อเด็กคลอดได้ 3 วัน พ่อกับแม่จะต้องทำหิ้งบูชาแม่ซื่อ หรือ แม่ป่าง ซึ่งชาวไฮ้เชื่อว่า แม่ป่าง เป็นผีที่ทำหน้าที่รักษาเด็กที่เกิดและเชื่อว่าชีวิตของเด็กส่วนหนึ่งเกิดมาจากแม่ป่าง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าคนเวียดนามในอดีตมีการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในอำนาจผีอย่างเป็นระบบ เมื่อมีเหตุสิ่งใด ผู้คนมักจะต้องบอกถึงศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นก่อน เป็นการบอกกล่าวเพื่อความสบายใจและความสงบสุขซึ่งนำมาสู่เด็กแรกเกิดและครอบครัว ถือเป็นกาให้เกียรติต่อเหล่าผีต่างๆ

แต่เดิมคนเวียดนามอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นเผ่าและมีชนชั้นปกครองกันเอง ภายในครอบครัวก็มีการให้ความสำคัญกับเรื่องลำดับอาวุโส ผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่เสมอ การจะกระทำสิ่งใดจะต้องให้ผู้ใหญ่เป็นคนแรกก่อน อย่างเช่นวัฒนธรรมการกินอาหารของคนเวียดนาม เด็กที่อายุน้อยที่สุดจะต้องเป็นคนตักข้าวให้กับผู้ที่อาวุโสที่สุดก่อนแล้วจึงไล่ระดับตามอายุลงมา การรับประทานอาหารก็ต้องให้ผู้ที่มีอาวุโสกว่าเช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นระบบครอบครัวหนึ่งที่สำคัญต่อครอบครัวเวียดนาม ซึ่งครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดแต่มีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น ทุกระบบชนชั้นสำหรับคนเวียดนามก็ล้วนต้องเริ่มจาก ระบบครอบครัวเป็นรากฐานในระบบต่างๆที่ตามมา ทั้งจาก การศึกษา ข้าราชการ การทำงาน เป็นต้น

การให้ความสำคัญในเรื่องอายุ และความอาวุโสกว่านั้น มิได้เพียงปรากฏเฉพาะเรื่องสมาชิกของคนในครอบครัว แต่ระบบครอบครัวนี้ได้ครอบคลุมไปถึงเรื่องของความคิดความเชื่อ ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว หรือผี รวมไปถึงบรรพบุรุษในอดีตรอบค่านานโบราณ ชาวเวียดนามก็ล้วนให้ความสำคัญนับถือ เพราะถือว่าเป็นบรรพบุรุษ มีคุณูปการต่อตระกูลและชาติบ้านเมือง

ภายในครอบครัวมีการแบ่งหน้าที่ดูแลในส่วนต่างๆ นั่นก็ถือเป็นส่วนหนึ่งในระบบครอบครัว แม่ มีหน้าที่ดูแลความสะอาดทุกสิ่งภายในบ้าน ความสะอาด อาหารและลูก ส่วนพ่อก็ทำหน้าที่ทำงานนอกบ้าน ล่าสัตว์นำไปประกอบอาหารเพื่อยังชีพ ภายในชุมชนก็มีการแบ่งเป็นเผ่าเป็นกลุ่มกัน โดยแต่ละเผ่าก็จะมีหัวหน้าปกครอง คอยดูแลคนในหมู่บ้าน เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะต้องมีคนทำหน้าที่เป็นร่างทรงในพิธีรักษาอาการเจ็บป่วย ในแต่ละชุมชนก็จะเรียกหัวหน้าหรือบุคคลที่สำคัญในชุมชนแตกต่างกัน ความเชื่อของแต่ละชุมชนก็มีความแตกต่างกันไปด้วย เช่น ความเชื่อของผีบ้าน ผีเมือง ผีน้ำ ผีฟ้า แม่ป่าง เป็นต้น

ในเรื่องของความคิดความเชื่อในศาสนาเจ้าแม่ คนเวียดนามก็ยังคิดแบบมีระบบ คือปัจจุบันมีการไล่ลำดับขององค์เหล่าเทพที่นับถือ โดยมีพระโพธิสัตว์อยู่เหนือทุกองค์เทพอื่นๆตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า แม้ในระบบความคิดความเชื่อก็ยังมีการที่ไล่เรียงลำดับตามชั้นที่ปกครอง จากเดิมคนเวียดนามพื้นเมืองนับถือผีในธรรมชาติ เมื่อได้รับวัฒนธรรมจากจีนในเรื่องของเทพ ก็ได้ผสมผสานครอบผีเหล่านั้นให้กลายเป็นเทพ อย่าง เทพต้าม ฟู อันเป็นตัวแทนของอาณาจักรวาล ป่าไม้ ดิน น้ำ สวรรค์ ก็ได้ถูกจัดลำดับไล่เรียงตามเหล่าเทพพระโพธิสัตว์และเหล่าบรรพบุรุษ ส่วนพระโพธิสัตว์นี้เป็นเทพองค์หนึ่งในศาสนาพุทธนิกายมหายานจากจีน ซึ่งเข้ามาในเวียดนามราว ศตวรรษที่ 16 เมื่อเวียดนามตกเป็นเขตปกครองของจีน วัฒนธรรมจีนเผยแพร่สู่เวียดนามแทบจะทุกหนทุกแห่ง ทำให้วัฒนธรรมเวียดนามกับจีนแทบจะแยกไม่ออกจากกันเสียทั้งหมด แม้กระทั่งความเชื่อเรื่องเทพจากจีนก็อยู่เหนือกว่าเทพที่คนเวียดนามนับถืออยู่ก่อน ทั้งหมดนี้ก็เป็นเพราะจีนที่ต้องการกลืนกินวัฒนธรรมเวียดนาม

นอกจากนี้ในพิธีกรรมการเซ่นไหว้ของศาสนาเจ้าแม่ ก็มีพิธีขึ้นพิธีการที่เรียงลำดับความสำคัญ และหน้าที่อย่างชัดเจน ในพิธีกรรมเซ่นไหว้นั้น ผู้เซ่นไหว้จะแต่งองค์ทรงเครื่องสง่างามก่อนเซ่นไหว้จะ

ได้รับเครื่องเช่นไห้วที่ถวายจากประชาชน มีเครื่องรูป ดอกไม้ น้ำชา บางครั้งสำหรับผู้มีฐานะร่ำรวยก็อาจจะเช่นไห้วด้วยบุหรี เหล้าด้วย ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความพอใจของช่างทรง และช่างทรงนี้เองจะต้องมีบริวารคอยช่วยเหลือ ให้การทำพิธี คอยยกถาดสำหรับ ดูแลและช่วยสวมใส่เครื่องแต่งกายเมื่อเปลี่ยนช่างทรงเป็นองค์ต่างๆ ในพิธีกรรม ก่อนการเข้าทรงนั้น ก็จะต้องจัดรูปไห้วศาล แห่งขบวนของพิธีกรรม ก่อนที่ช่างทรงจะเข้าทรง สิ่งเหล่านี้ถูกทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอนอย่างมีระบบ

ระบบต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมเวียดนาม ล้วนเกิดจากระบบครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญหน่วยแรก ทำให้คนเวียดนามเวลาจะกระทำสิ่งใดจะต้องมีระบบตามลำดับขั้นสูงขึ้นสูงต่ำกว่าเสมอ ทั้งในเรื่องความอาวุโส ในครอบครัว ชุมชน ระบบสังคมการเมือง ระบบศาสนาความเชื่อ ก็ยังคงแฝงไปด้วยการได้เรียงลำดับผ่านอิทธิพลของการปกครองแบบชนชั้นจากจีน ก็ส่งผลให้ ระบบเหล่านี้ยังคงมีอยู่ในทุกสถาบันของเวียดนาม

3.5. ความคิดความเชื่อเรื่องเทพเจ้า

ชาวจีนมีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าอยู่ก่อนแล้วและความเชื่อเหล่านี้ก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้ในปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า มีอำนาจเหนือธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 ระดับ คือ

1. ความเชื่อในเรื่องอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งต่างๆในธรรมชาติ เช่น สัตว์ ป่าไม้ แม่น้ำ โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งต่างๆในธรรมชาติ มีจิตวิญญาณสถิตย์อยู่

2. ความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณและชีวิตหลังความตายของมนุษย์ ที่พัฒนามาจากความเชื่อในสรรพสิ่งในธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เมื่อตายไปจิตวิญญาณก็ยังคงวนเวียนอยู่

3. ความเชื่อในเรื่องของหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่เป็นสากล ชาวจีนนับถือศาสนาพุทธ นิกายมหายาน นับถือพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์หลายองค์ นอกจากนี้ชาวจีนก็ยังนับถือเทพในลัทธิเต๋าด้วย ซึ่งเทพเงินส่วนใหญ่มาจากลัทธิเต๋า (สุรสิทธิ์ , 2559)

สมัยที่จีนได้เข้ามาปกครองเวียดนามตั้งแต่ ค.ศ. 111 เป็นเวลายาวนาน ทำให้วัฒนธรรมจีนได้ถูกเผยแพร่มากในเวียดนาม ก่อนข้างมาก โดยผ่านการปกครองแบบจีนอย่างสมบูรณ์แบบทั้งรูปแบบ

การปกครอง การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมจีนได้ถูกผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมเวียดนาม

ในด้านศาสนาและความเชื่อ คนเวียดนามเองมีความเชื่อภูมิหลังเกี่ยวกับ ผี บรรพบุรุษ และการเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติอยู่ก่อนแล้ว เมื่อเวียดนามตกอยู่ในการปกครองจากจีนก็ได้รับอิทธิพลในด้านความเชื่อเรื่องเทพของจีน มาผนวกเข้ากับความเชื่อเดิมที่มีอยู่ ซึ่งทั้งสองความเชื่อนี้ได้ถูกนำมาผสมผสาน แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อเรื่องผียังคงเป็นความเชื่อพื้นฐานของความเชื่ออื่นๆ ในด้านความเชื่อของเทพจีนนั้น ไม่ได้แตกต่างกับความเชื่อดั้งเดิมของคนเวียดนามมากนัก จึงทำให้ความเชื่อในเรื่องเทพเป็นที่ยอมรับในสังคมเวียดนาม

อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ ที่คนเวียดนามดั้งเดิมนับถือ ถือว่าศาสนาผี เชื่อว่าทุกสรรพสิ่งล้วนมีอำนาจลึกลับสถิตอยู่ เช่น ป่าเขา แม่น้ำ ซึ่งความคิดแบบนี้ก็ตรงกับความเชื่อของจีนในเรื่องอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ เช่นเดียวกัน ทำให้รูปแบบความคิดเรื่องธรรมชาติก็ยังคงเป็นความเชื่อที่ถูกยอมรับอยู่ไม่น้อยในเวียดนาม

นอกจากนี้ความเชื่อเรื่องผีแล้ว คนเวียดนามก็มีความเชื่อ เรื่องขวัญ ด้วย ผีและขวัญเป็นความเชื่อโบราณ ที่ถูกพัฒนาต่อมาจากความเชื่อเรื่องผี โดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีขวัญ หรือจิตวิญญาณ เมื่อล่วงลับไปแล้ว สิ่งเหล่านั้นยังคงอยู่ เช่นเดียวกับที่เราเรียกว่า วิญญาณ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ไม่แตกต่างกับจีนในเรื่องของความเชื่อในเรื่องจิตวิญญาณและชีวิตหลังความตายของมนุษย์ จึงทำให้ความเชื่อเหล่านี้พัฒนามาสู่พิธีกรรมเช่นไหว้ต่างๆ สำหรับมนุษย์ที่ล่วงลับไปแล้ว คนเวียดนามก็ยังเชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้นยังคงวนเวียนอยู่ เป็นบรรพบุรุษของตระกูล ที่ต้องบูชา นอกจากนี้ก็ยังรวมไปถึงเหล่าบรรพบุรุษและเหล่าวีรบุรุษ วีรสตรีที่ล่วงลับไปแล้วเวียดนามก็ให้ความสำคัญต่อการเป็นบรรพบุรุษที่มีคุณูปการต่อชาติบ้านเมือง ก็ได้รับการยกย่องบูชาเช่นเดียวกันในวันสำคัญและเทศกาลที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงบุคคลเหล่านั้น

อีกหนึ่งประการคือ คนเวียดนามดั้งเดิมที่มีความเชื่อเรื่อง ผี ซึ่งส่วนมากผีในธรรมชาติจะเป็นผู้หญิง เพราะผู้หญิงเป็นเพศที่ให้กำเนิดได้และเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์เช่นเดียวกับธรรมชาติ

ที่เป็นผู้ก่อกำเนิดสิ่งต่างๆบน โลกและความอุดมสมบูรณ์ เมื่อระบบความเชื่อเรื่องผี พัฒนามาเรื่อยๆ ก็ได้ ถูกยกย่องให้เป็นสิ่งที่เหนือกว่า จึงนำไปสู่การเคารพบูชา เปรียบดังเทพในวัฒนธรรมของจีน ซึ่งชาวจีน นับถือเทพหลายองค์ ทั้งเทพจากพุทธศาสนานิกายมหายาน ขงจื้อ และลัทธิเต๋าที่มีเทพจำนวนมาก คน เวียดนามก็ได้รับวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องเทพจากจีนมามากและเป็นที่ยอมรับที่สุด โดยเฉพาะพระ โพธิสัตว์ หรือที่เราเข้าใจว่า เจ้าแม่กวนอิม กลายเป็นเทพที่อยู่เหนือสุดของเทพทุกองค์ในเวียดนาม มีการประดิษฐ์รูปปั้นบูชาขนาดใหญ่ ณ วัดหลินอิ่ง อยู่บนเกาะเซินตรา (Son Tra) ทางเหนือของเมือง ดานัง อันเป็นที่ตั้งขององค์เจ้าแม่กวนอิมขนาดใหญ่ รูปปั้นปูนขาวของเจ้าแม่กวนอิมยื่นหันหลังให้ภูเขา หันหน้าออกสู่ทะเลเพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองชาวประมงที่ออกไปหาปลา เสียงระฆังวัดที่ตีประสาน กับเสียงคลื่นนั้นช่วยให้ชาวเรือรู้สึกสงบ และสร้างขวัญกำลังใจอย่างดียิ่ง มีวิหารต่างๆ ภายในมีรูป บันเทพตามความเชื่อของผู้คนบริเวณแถบนี้ (แมวหง่าว, 2560) แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อเรื่องเจ้าแม่ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคมเวียดนาม โดยเฉพาะเทพสตรีอันเป็นเทพที่ยิ่งใหญ่และอยู่เหนือ เทพองค์อื่นทุกองค์

วัฒนธรรมจีนที่ถูกเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง แม้กระทั่งพื้นที่อาณาจักรของชาวจาม ซึ่งเป็น บริเวณของความเชื่อศาสนาฮินดูที่เก่าแก่ที่สุดในโลก อาณาจักรจามปามีความเชื่อเรื่องเทพเจ้า เทวสตรี มาตั้งแต่โบราณกาลแล้ว เมื่ออาณาจักรจามปาล่มสลาย ถูกยึดครองอาณาจักร วัฒนธรรมจีนก็หลั่งไหล เข้าสู่จามปา ภายในปราสาทปูนคร แห่งจามปา ปรางค์หลักฐานเทวรูปเจ้าแม่ทุรคา ที่คันทามปานับถือ ซึ่งเป็นศิลปะแบบฮินดู เป็นรูปแกะสลักหินมีมือหลายมือ ปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งคนเวียดนาม เองก็ได้รับวัฒนธรรมจากจีนด้วย มีการแต่งองค์ทรงเครื่องสีทองให้กับรูปปั้น มีเครื่องประดับแต่งองค์ ทาปากสีแดง คล้ายกับเทพของจีน แต่คนเวียดนามเอามาเป็นเจ้าแม่ของคนเวียดนามเองโดยฉาบ รูปลักษณะคล้ายกับเทพของจีน หากมองดูแล้วก็แทบจะแยกไม่ออกระหว่างเจ้าแม่เวียดนามกับเจ้าแม่ของ จีน

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับ ศาสนาเจ้าแม่ในประเทศเวียดนาม พบว่า ความเชื่อเรื่องการบูชาเจ้าแม่มีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์และมีการพัฒนามาสู่พิธีกรรมและเทศกาลของการบูชาเจ้าแม่

ในอดีตกาลผู้คนเวียดนาม โดยเฉพาะกลุ่มคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่บริเวณตามเทือกเขา ชนกลุ่มที่อาศัยตามป่าตามเขา ล้วนแล้วแต่มีความเชื่อเรื่องผีและบรรพบุรุษเป็นรากฐานของความเชื่ออื่นอยู่ก่อนแล้ว ความเชื่อเรื่องผีมักจะผูกพันกับธรรมชาติเสมอ คนเวียดนามเชื่อว่าทุกสรรพสิ่งรอบตัวในธรรมชาติล้วนมีผีสถิตย์อยู่ เชื่อว่าเป็นผู้คุ้มครองดูแลสถานที่บริเวณนั้น เมื่อเกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติ ผู้คนจะมีความเชื่อว่านั้นคืออำนาจของผีที่ทำให้เกิดสิ่งเลวร้าย นำหาวาดกลัว เช่น พายุร้าย พายุ คลื่นลม จึงเกิดพิธี เช่น ไหว้ บูชาและขอขมาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาตินั้น ความเชื่อเหล่านี้ถูกถ่ายทอดผ่านการรับรู้ทางวัฒนธรรมและตามตำนาน โบราณสำคัญของคนเวียดนามที่ยังปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน

สำหรับความเชื่อเรื่องผู้หญิงกับธรรมชาติ เป็นสิ่งที่คู่กัน เพราะผู้หญิงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์แห่งการก่อกำเนิดเนื่องจากผู้หญิงสามารถให้กำเนิดมนุษย์ได้เช่นเดียวกับธรรมชาติที่สามารถก่อกำเนิดสรรพสิ่งบนโลกนี้ได้ เช่น ป่าเขา แม่น้ำ เมื่อความคิดความเชื่อดังเดิมนี้ถูกพัฒนาผ่านกาลเวลา ระหว่างความเชื่อเรื่องผี ธรรมชาติและผู้หญิง ทำให้เกิดความเชื่อที่ว่า ในธรรมชาติล้วนแล้วแต่มีผู้หญิงเป็นผู้คุ้มครองดูแล เช่น แม่ป่า มีหน้าที่ดูแลผืนป่าเขา แม่น้ำมีหน้าที่เป็นผู้คุ้มครองดูแลบริเวณแม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น ในสมัยก่อนผู้คนทำอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ทำให้เกิดพิธีกรรมขอฝน พิธีกรรมบวงสรวง เพื่อการประกอบอาชีพด้วย

ผู้หญิงนอกจากจะมีฐานะ ถือเป็นสิ่งที่สูงศักดิ์ ในสมัยก่อนเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นเป็นผู้หญิง และภายในชุมชน ผู้หญิงเองก็มีบทบาทหน้าที่สำคัญ ตั้งแต่ในครอบครัวไปจนถึงชุมชน ผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลทุกอย่างในครัวเรือน ในชุมชนผู้หญิงเองก็มีหน้าที่เป็นหัวหน้าชุมชน เมื่อเกิดการเจ็บป่วยของคนในชุมชน ชาวบ้านจะเชื่อว่าเป็นการกระทำของผีร้าย จึงต้องให้แม่หมอ ที่เป็นผู้หญิงเป็นคนการรักษาอาการ โดยแต่ละชุมชนก็มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป ซึ่งแม่หมอเหล่านี้ล้วนเป็นผู้หญิงทั้งสิ้น มี

ความสามารถในการติดต่อกับอำนาจสังคค์สิทธิ์ โดยการเข้าทรงเท่านั้น ส่วนหน้าที่ทำนายสาเหตุและส่งผีเป็นหน้าที่ของผู้ชาย

ส่วนความเชื่อของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในสมัยโบราณของอาณาจักรจามปา ซึ่งเป็นอาณาจักรที่ปรากฏหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับ การบูชาเจ้าแม่ อาณาจักรจามปาคือพื้นที่แห่งอารยธรรมฮินดูที่เก่าแก่หนึ่งของเวียดนาม บริเวณของอาณาจักรจามปาคือพื้นที่ทะเล ทำให้ในสมัยก่อนมีการติดต่อกับชายกับชาวต่างชาติ ในบริเวณนี้จึงได้รับอิทธิพลของศิลปวัฒนธรรมความเชื่อจากฮินดู นอกจากนี้ บริเวณตำแหน่งที่ตั้งของปราสาทหมีเซินแห่งอาณาจักรจามปา ตั้งอยู่ในบริเวณกลางหุบเขากว้าง รวยล้นไปด้วยภูเขาขนาดใหญ่ เปรียบกับโยนิกับศิวลึงค์ อันเป็นแทนบูชาของฮินดูและชาวจามเชื่อว่า บริเวณปราสาทหมีเซินเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ จึงใช้เป็นพื้นที่นี้ เพื่อการสักการะเหล่าเทพในฮินดูที่นับถือ และเป็นสถานที่บวงสรวงพิธีกรรมของชาวจาม นอกจากนี้ยังมีการปรากฏหลักฐานของเทวสตรีทูลคา ในปราสาทโปนคร ที่ในอดีตชาวจามได้เคารพกราบไหว้อยู่ ต่อมาเมื่ออาณาจักรจามปาถูกรุกรานเกิดสงครามหลายครั้ง จนในที่สุดอาณาจักรจามปาก็ล่มสลาย วัฒนธรรมจีนก็เริ่มเข้าสู่อาณาจักรจามปา ทำให้บริเวณนี้ก็ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นวัฒนธรรมแบบจีน จากเทวสตรีที่มีรูปแบบศิลปะแบบฮินดู คนเวียดนามก็นำมานับถือเป็นเจ้าของคนเวียดนามเอง เนื่องจากคนเวียดนามนับถือเรื่องเจ้าแม่อยู่ก่อนแล้ว ในปัจจุบันเจ้าแม่ของเวียดนามก็ถูกเปลี่ยนแปลงไปคล้ายกับเทพเจ้าจากจีน

อิทธิพลจากวัฒนธรรมจีนได้ถูกเผยแพร่สู่เวียดนามอย่างกว้างขวาง ภายใต้การปกครองจากจีนและอิทธิพลจากศาสนา ความเชื่อของวัฒนธรรมจีน ส่งผลต่อสภาพสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อของคนเวียดนาม ในด้านการเมืองการปกครอง คนเวียดนามถูกจีนกดขี่ในทุกด้าน ทำให้คนเวียดนามต่อต้านระบบการปกครองของจีน โดยในช่วงที่จีนปกครอง มีการเกิดกบฏอยู่หลายครั้ง หนึ่งในกบฏที่สำคัญคือ วีรสตรีฮายบ่าจิง ที่คนเวียดนามยกย่องและเชิดชู ยกย่องให้ทั้งสองเปรียบดังเทพสตรีคนสำคัญของชาติบ้านเมือง ในช่วงการต่อต้านอำนาจจากจีนนี้เอง การบูชาสังคค์สิทธิ์เป็นที่พึงพอใจหนึ่งที่ใกล้ชิดกับคนเวียดนาม ส่วนหนึ่งนั่นก็คือการ บูชาเจ้าแม่ สิ่งที่ทำให้เจ้าแม่ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวเวียดนามมากขึ้น เนื่องจากศาสนาเจ้าแม่นี้เป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับคนมากที่สุด เพราะเจ้าแม่ก็เปรียบกับแม่ที่เป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์และสรรพสิ่งบนโลก

อิทธิพลทางการเมืองการปกครองของจีนส่งผลสำคัญต่อสภาพสังคมเวียดนาม โดยเฉพาะเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อของพุทธศาสนานิกายมหายาน ลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า ที่มีอิทธิพลต่อการศาสนาเจ้าแม่ ในช่วงที่เวียดนามตกอยู่ภายใต้อำนาจของจีน ความเชื่อทั้งสามศาสนาก็ได้ถูกเผยแพร่ไปทั่วเวียดนาม หลักธรรมคำสอนจามขงจื้อและแนวความคิดในเรื่องธรรมชาติ การประกอบพิธีกรรมบูชาดวงวิญญาณจากลัทธิเต๋า ทำให้เกิดการผสมผสานจากความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ถูกพัฒนาและเป็นที่ยอมรับกว้างขึ้นและความเจริญรุ่งเรืองของศาสนาพุทธทำให้มีการสร้างวัดมากมายในยุคนี้ มีการนำเทวรูปเจ้าแม่ไปประดิษฐานภายในวัดพุทธหรือตามศาลเจ้า เพื่อเคารพสักการบูชา โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อ พระโพธิสัตว์ กวนอิม ของพุทธศาสนา ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดและกลายเป็นองค์เทพที่อยู่เหนือระบบจักรวาลเทพทุกองค์

ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าของจีน ส่งผลให้คนเวียดนามมีการนับถือเทพเจ้าของจีนด้วย เช่น เจ้าแม่กวนอิม เจ้าแม่มาจ้อโป๊ เป็นต้น ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าถูกยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้นตามวัฒนธรรมของจีนที่เผยแพร่สู่เวียดนาม ส่วนรูปแบบการนับถือเจ้าแม่ของเวียดนามก็ได้รับรูปแบบจากจีน ทั้งเรื่องของการแต่งองค์ทรงเครื่องของเจ้าแม่ มีการใช้สัญลักษณ์ของสี่แทนสิ่งในธรรมชาติ เช่น เทพ Tam Phu สีแดงเป็นสัญลักษณ์เทพแห่งสวรรค์ สีขาวเป็นสัญลักษณ์เทพแห่งแม่น้ำ ดำธาร สีเขียวเป็นสัญลักษณ์เทพแห่งป่าขุนเขา และมีเครื่องประดับองค์เทพคล้ายกับเทพจีน

แม้ว่าปัจจุบันการบูชาเจ้าแม่ของเวียดนามนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปแทบจะเหมือนเจ้าแม่ของจีนทั้งหมด แต่คนเวียดนามเองมิได้ละทิ้งความเชื่อพื้นเมืองดั้งเดิม โดยเฉพาะพิธีกรรมการเข้าทรงที่สำคัญในศาสนาเจ้าแม่ ที่เรียกว่า เล็นดง (Len Dong) เป็นหัวใจหลักของการนมัสการต่อเจ้าแม่เวียดนาม อันเป็นเอกลักษณ์และแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของศิลปะดนตรีบรรเลง การรำรำในพิธีกรรมเข้าทรง ซึ่งภายในพิธีกรรมเข้าทรง จะมีผู้ที่เข้าทรงเรียกว่า แท่งดง เป็นผู้แสดงการเข้าทรงโดยในสมัยก่อนจะใช้ผู้หญิงเป็นร่างทรงเท่านั้น โดยการเข้าทรงแต่ละครั้ง แท่งดงจะต้องเปลี่ยนเครื่องต่างกายตามลักษณะขององค์เทพที่ประทับทรง โดยมีผู้ช่วยคอยช่วยเปลี่ยนเสื้อผ้าและดูแลร่างทรง ซึ่งเป็นผู้หญิงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันร่างทรงนั้น ผู้ชายสามารถเป็นร่างทรงได้แต่ยังคงต้องแต่งหน้าแต่งกายให้เป็นเหมือนร่างทรงผู้หญิงและต้องรำรำเช่นเดียวกับร่างทรงผู้หญิงเท่านั้น

ภายในพิธีกรรมก็จะมีการแห่นขบวน บรรเลงดนตรี บดสวดและการรำร่ายของคนที่เกี่ยวข้องพิธี มีการเซ่นไหว้องค์เทพประกอบด้วยเครื่องเซ่นไหว้ รูป ดอกไม้ เนื้อสัตว์เช่น หมู ไก่ ของหวานและน้ำชาให้กับศาลเจ้าแม่และจัดสำรับแก่วางทรง บางครั้งมีการเซ่นไหว้ด้วยบุญหรี และเหล้า ตามเทพที่ประทับ หรือบางครั้งผู้จัดงานที่มีฐานะร่ำรวยก็จะเซ่นไหว้ด้วยสิ่งของเหล่านี้ เป็นสิ่งที่บรรณาการต่อองค์เทพ เพื่อสร้างความพึงพอใจ หลังจากที่ทำพิธีวางทรงที่ประทับวางทรงก็จะติดต่อสื่อสารกับผู้ที่ต้องการจะติดต่อ และให้พรแก่ผู้คนที่เข้าร่วมในพิธีเข้าทรงนี้ด้วย ปัจจุบันพิธีเข้าทรงเจ้าแม่ได้รับการยอมรับ และการพัฒนาจากรัฐบาลให้การบูชาเจ้าแม่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมความเลื่อมใสที่สำคัญต่อคนเวียดนามและส่งเสริมให้มีการจัดงานเทศกาลเกี่ยวกับพิธีการเข้าทรงเจ้าแม่ โดยนักท่องเที่ยวทั้งชาวเวียดนามและต่างชาติสามารถเข้าร่วมชมพิธีเข้าทรงนี้ได้ เป็นการผลักดันและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของเวียดนาม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องของความเป็นมาเกี่ยวกับศาสนาเจ้าแม่ ไม่ปรากฏหลักฐานที่เด่นชัดในสมัยก่อนเกี่ยวกับความเชื่อ ส่วนมากเป็นเพียงความคิดเห็นและการเล่าปากต่อปาก เป็นตำนาน เนื่องจากไม่มีการบันทึกรูปแบบความเชื่อเหล่านี้อย่างชัดเจน มีเพียงการจดบันทึกข้อมูลในภายหลังที่วัฒนธรรมจีนเข้าเผยแพร่สู่เวียดนาม นอกจากนี้วัฒนธรรมจีนยังครอบงำเวียดนามจนเกือบจะแยกไม่ออกระหว่างวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมเวียดนาม และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องเจ้าแม่ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะหนังสือที่เป็นภาษาไทย ส่วนมากจะเป็นหนังสือภาษาเวียดนามและภาษาอังกฤษ

บรรณานุกรม

1. สื่อสิ่งพิมพ์

หนังสือ

ภาษาต่างประเทศ

Ngô Đức Thịnh. (2009). **Đạo Mẫu Việt Nam 1**, Hà Nội : Nxb Tôn giáo.

Thạc sĩ Trần Quang Dũng et al. (2017). **Tín ngưỡng thờ Mẫu Tứ phủ**, Hà Nội: Nxb thế giới.

ภาษาไทย

เจียน ชีระวิทย์. (2546). **เวียดนาม สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ**.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมิตร ปิติพัฒน์. (2545). **ศาสนาและความเชื่อไทดำในสิบสองจุไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม**.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.

สุมิตร ปิติพัฒน์และคณะ. (2546). **ไยไต และเกลานะกลุ่มชาติพันธุ์ไทในเวียดนาม**. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุมิตร ปิติพัฒน์และคณะ. (2544). **คนไตและลาจี ในภาคเหนือของเวียดนาม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณและนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. (2533). **การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อ**

พิธีกรรมและบทบาทที่มีต่อสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.

อาณัติ อนันตภาค. (2558). ประวัติศาสตร์เวียดนาม ได้งามหาอำนาจสู่เอกราชแห่งแผ่นดิน. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 1. กรุงเทพฯ : ยิปซี กรุ๊ป, 2558.

บทความจากหนังสือ

สุรสิทธิ์ อมรวณิชศักดิ์. (2559). : ความจริงและภาพแทน: พลังผู้หญิง แม่เมีย และเทพสตรี. พิมพ์ครั้งที่

1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

บทความจากหนังสือพิมพ์

คมกฤษ อยู่เต็กเก่ง. 2560. “ผี-พราหมณ์-พุทธ: ศาสนาเจ้าแม่ในเวียดนาม”. มติชนสุดสัปดาห์

, มีนาคม-เมษายน.

2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Lan Anh. (2557). ประเพณีการบูชาเจ้าแม่ในสายธารวัฒนธรรมเวียดนามสมัยใหม่. เข้าถึงเมื่อ 4

มกราคม 2561. เข้าถึงได้จาก <http://vovworld.vn/th-TH/วัฒนธรรม/ประเพณีการบูชาเจ้าแม่ในสายธารวัฒนธรรมเวียดนามสมัยใหม่-298197.vov>

Lan Anh. (2557). ประเพณีการบูชาเจ้าแม่ยังฝังลึกอยู่ในชีวิตทางจิตวิญญาณของคนเวียดนาม เข้าถึง

เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561. เข้าถึงได้จาก <http://vovworld.vn/th-TH/วัฒนธรรม/ประเพณีการบูชาเจ้าแม่ยังฝังลึกอยู่ในชีวิตทางจิตวิญญาณของคนเวียดนาม-283994.vov>

สถานีวิทยุกระจายเสียงเวียดนามVOVworld. (2555). ประเพณีบูชาเจ้าแม่และเข้าทรง. เข้าถึงเมื่อ 1

กุมภาพันธ์ 2561. เข้าถึงได้จาก <http://vovworld.vn/th-TH/วัฒนธรรม/ประเพณีบูชาเจ้าแม่และเข้าทรง-89903.vov>

สถานีวิทยุกระจายเสียงเวียดนามVOVworld . (2556). **ชนกลุ่มน้อยเผ่าจามในเวียดนาม**. เข้าถึงเมื่อ 27

ธันวาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <http://vovworld.vn/th-TH/สีสันวัฒนธรรม54ชนเผ่าเวียดนาม/ชนกลุ่มน้อยเผ่าจามในเวียดนาม-177314.vov>

สถานีวิทยุกระจายเสียงเวียดนามVOV5. (2555). **เทศกาลสักการะเจ้าแม่ของชนเผ่า Muong โบราณ**.

เข้าถึงเมื่อ 27 ธันวาคม 2560. เข้าถึงได้จาก <http://vovworld.vn/th-TH/วัฒนธรรม/เทศกาลสักการะเจ้าแม่ของชนเผ่า-muong-โบราณ-72402.vov>